

EMMA LUOMA – JONNA KANGASOJA

Tullaan tutuiksi ja tullaan toimeen

Yhteistoiminnallisten toimintatapojen vaikutukset tuulivoiman paikalliselle hyväksyttävyydelle poronhoitoalueella

© Emma Luoma, Jonna Kangasoja

ISBN 978-952-65124-4-0

ISBN 978-952-65124-3-3 (pdf)

Taitto ja kuvitus Hanna Apunen

Akordi Oy:n julkaisuja / marraskuu 2023

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristöministeriön tilaama selvitys

Tiivistelmä

PORONHOITOALUE ON houkutteleva tuulivoiman kehittämiselle harvan asutuksen ja hyvien tuuliolosuhteiden vuoksi. Samat alueet ovat kuitenkin jo poronhoidon käytössä. Alojen välille on syntynyt jännitteitä mm. siksi, että poronhoito käytäntöineen on vieras tuulivoimatoimijoille, eikä poronhoidon erityisasemaa tunnisteta. Hankesuunnittelun aikaisessa vuorovaikutuksessa on koettu olevan paljon puutteita ja yksi keskeisimmistä kiistakysymyksistä on ollut yhteisen käsityksen muodostaminen tuulivoimahankkeiden vaikutuksista poronhoidon käytänteisiin, laidun-alueisiin ja elinkeinon tulevaisuuden näkymiin.

Vuosien 2019 – 2023 aikana tuulivoima-alan ja poronhoidon välille on systemaattisesti rakennettu vuoropuhelua alojen välisten jännitteiden käsittelemiseksi. Paliskuntain yhdistys ja Suomen tuulivoimayhdistys ovat riippumattoman osapuolen (Akordin) välittämänä onnistuneet synnyttämään jäsentensä välille neutraalin yhteistyöfoorumin vuositapaamisineen. Laaja-alaisien tapaamisten puitteissa tuulivoimatoimijoiden ja paliskuntien on ollut mahdollista tutustua toistensa todellisuuksiin ja tunnistaa yhteisesti tuulivoiman ja poronhoidon yhteensovittamisen kannalta olennaisia reunaehtoja ja tarpeita, sekä laatia yhteisesti hyväksytyt suositukset tuulivoimahankkeiden suunnittelulle ja operoinnille poronhoitoalueella.

Alojen välinen vuoropuhelu on mahdollistanut siirtymisen hanketasolla käytävistä kappailuista yhteisesti hyväksyttävien käytäntöjen kehittämiseen. Toteutunut “yhteistoiminnallinen interventio” perustuu ympäristökiistojen neuvottelevan ratkaisun periaatteille: neutraalin osapuolen rooli, osapuolten intressien ja tarpeiden avaaminen ja tunnistaminen, sekä yhteisiin hyötyihin tähtäävä ratkaisuhakuinen lähestymistapa. Työn tuloksena alojen välille on muutamassa vuodessa vakiintunut jatkuvaluonteinen yhteistoiminnan foorumi, jonka piirissä on jo yli 100 ihmistä.

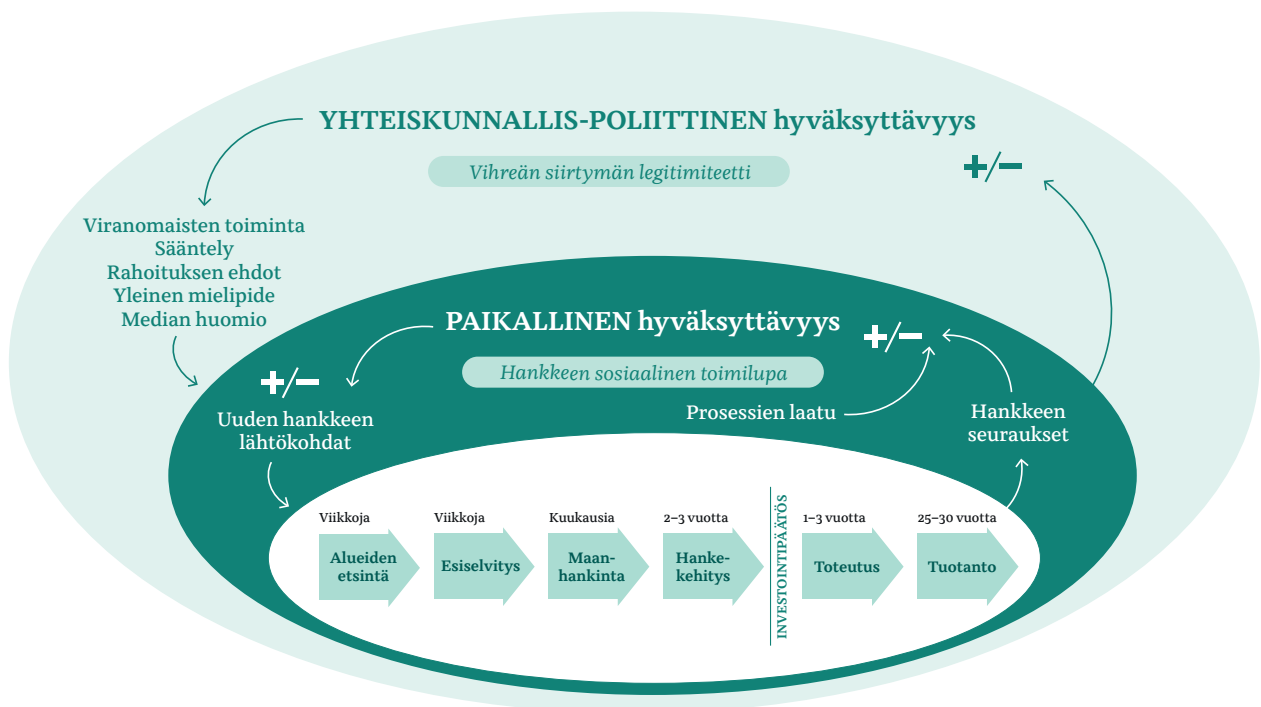
Tärkeimpänä saavutuksena osapuolet näkevät sen, että yhteistyön avulla on pystytty lisäämään tuulivoima-alan ja poronhoidon keskinäistä ymmärrystä. Avain tulokselliseen yhteistyöhön on ollut vaikeiden kysymysten äärelle pysähtymisessä ja kiireettömyydessä: paikallinen hyväksyttävyyden rakentuu arjen tilanteissa säännöllisestä yhteydenpidosta ja sovituihin toimintatavoista. Raportissa kuvataan yhteistoiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta siihen osallistuneiden toimijoiden näkökulmasta. Selvitystyö on tehty Ympäristöministeriön rahoituksella. Myös Tiina ja Antti Herlinin säätö on tukenut selvityksen toteutusta.

Sisällysluettelo

1 Paikallisen hyväksyttävyyden merkitys energiasiirtymälle	5
2 Ympäristökiistojen neuvottelevat ratkaisutavat ja yhteistoiminnallinen hallinta	8
3 Selvityksen tausta ja toteutus.....	10
Saamelaisten kotiseutualueen rajaaminen selvityksen ulkopuolelle.....	10
4 Tuulivoima poronhoitoalueella – mistä konfliktit ja hyväksyttävyyden haasteet nousevat	12
Poronhoidon erityisasemaa ei tunnisteta.....	12
Yhteisten pelisääntöjen puute lisää konfliktien riskiä.....	13
5 Intervention prosessikuvaus: mitä on tehty ja mitä siitä on seurannut.....	15
Keskusteluyhteys rakentuu askel askeleelta.....	15
Laaditaan yhdessä suositukset hyväiksi käytännöiksi tuulivoimahankkeiden suunnitteluun ja operointiin poronhoitoalueella.....	18
Uusi toimintamalli jalkautuu uusien resurssien ja yhteisen oppimisen kautta.....	19
Vuositapaamiset vakiinnuttavat laajenevan yhteistyöfoorumin	20
6 Arvioita yhteistoiminnan merkityksestä ja vaikuttavuudesta	22
Hanketason kamppailuista alojen väliseen vuoropuheluun ja yhteisesti sovittuihin käytäntöihin.....	23
7 Jatkon kannalta tunnistetut tärkeimmät kehittämiskohteet.....	24
Seudullisesti merkittävien tuulivoima-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa.....	24
Kuntien rooli hyvien käytäntöjen vakiinnuttamisessa.....	25
Vaikutusten arvioinnin käytäntöjen kehittäminen	26
Poronhoidolle aiheutuvien haittojen kompensatio	27
Poronhoitolain mukaisen neuvottelun roolit ja luonne	27
8 Johtopäätökset: Uudet yhteensovittamisen käytännöt oikeudenmukaisen energiasiirtymän edellytyksenä	28
Kirjallisuutta	30
Liite.....	32

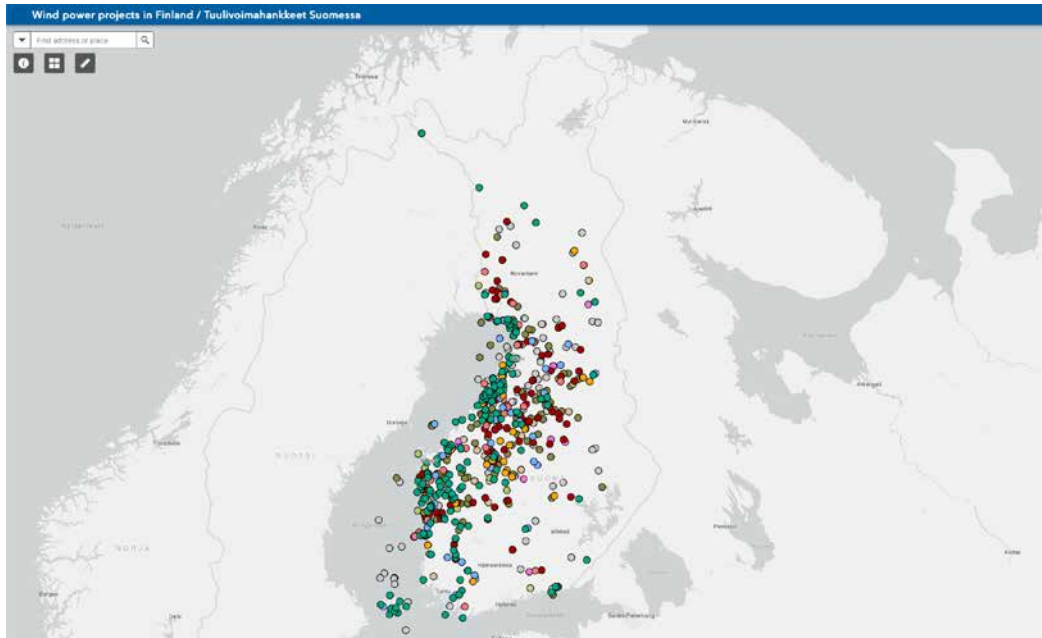
1 Paikallisen hyväksyttävyyden merkitys energiasiirtymälle

TUULIVOIMAN OSUUDEN lisääminen Suomen energiantuotannossa on kansallisesti merkittävä vihreään tai puhtaaseen siirtymään kuuluva strateginen linjaus. Tuulivoiman osuus halutaan moninkertaistaa nykytilanteeseen verrattuna seuraavan kahden vuosikymmenen aikana. Energiamurros ei ole vain teknologinen siirtymä fossiilitaloudesta uusiutuvaan energiaan, vaan se on valtava yhteiskunnallinen murros, jolla on monenlaisia vaikutuksia. Vaikutukset eli haitat ja hyödyt ovat hyvin erilaisia alueellisesti ja siinä miten ne koskettavat eri elinkeinoja ja paikallisyhteisöjä. Kokemus epäoikeudenmukaisuudesta tai osattomuudesta synnyttää vastarintaa ja konflikteja, vaikka siirtymä tuottaakin yhteiskunnallista hyvää monille. Siirtymän laajemman yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden ja onnistumisen ratkaisee se miten hyvin paikallisen hyväksyttävyyden saavuttamisessa onnistutaan (kuva 1).

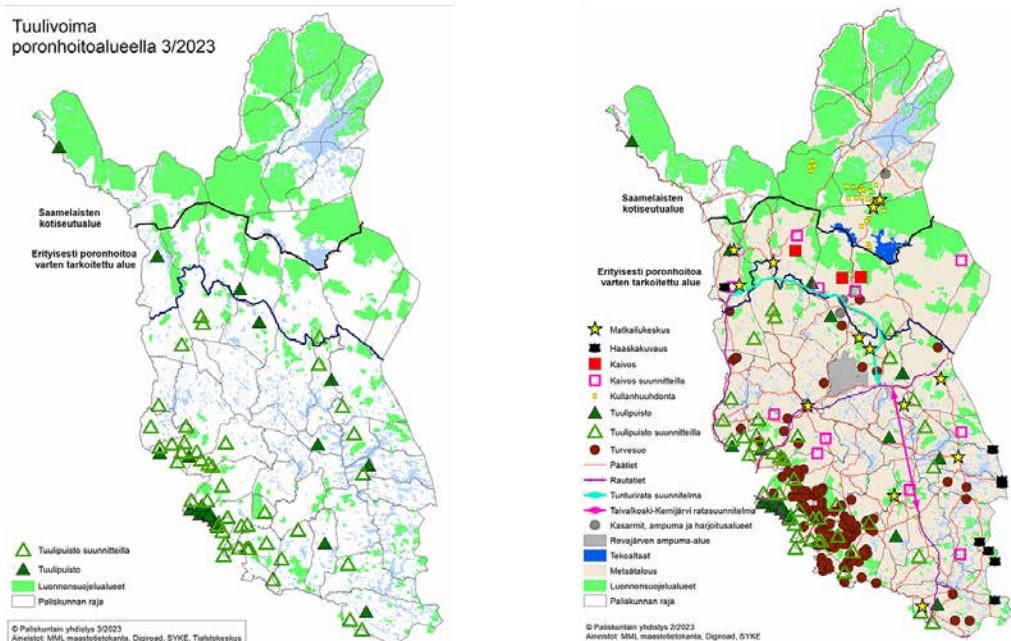
Kuva 1: Tuulivoimahankkeiden paikallinen ja yhteiskunnallispoliittinen hyväksyttävyys. Lasse Peltosen esitelmästä tilaisuudessa Missä vihreän siirtymän konfliktit ratkaistaan? Tallenne <https://youtu.be/j2zWxdxWwYI>

Tavoitteet tuulivoiman osuuden nostamisesta konkretisoituvat paikallistasolla hankekehityksenä ja maankäytön muutoksina. Alla olevassa kartassa 1 näkyvät kaikki valmiit ja luvitusprosessissa olevat tuulivoimahankkeet Suomen alueella.

Kartta 1. Suomen tuulivoimayhdistys julkaisee sivuillaan karttaa jossa on ajantasaisin tieto koko Suomen tuulivoimahankkeista: <https://tuulivoimayhdistys.fi/tuulivoima-suomessa/kartta>

Pohjoiset alueet ovat tuulivoimahankkeille houkuttelevia harvan asutuksen, hyvän tuulisuuden ja kattavan kantaverkon ansiosta. Tästä syystä tuulivoimaa pyritään rakentamaan kaikille potentiaalisille alueille, myös poronhoitoalueelle. Samaan aikaan maankäytön muutokset, pohjoisen lisääntyvä teollisuus ja kaivostoiminta, metsätalous sekä matkailu supistavat ja heikentävät laidunalueita ja siten poronhoidon toimintaedellytyksiä ja poronhoidon elinkeinona koetaan olevan monin tavoin uhattuna (kartat 1 ja 2).

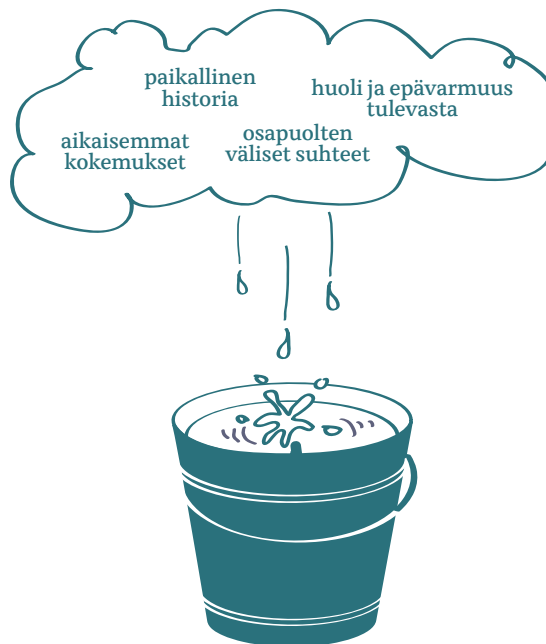

Kartat 2 ja 3. Paliskuntain yhdistys kerää tietoa tietoa poronhoitoaluetta koskevista tiedossaan olevista tuulivoimahankkeista ja esittää ne samalla kartalla muiden poronhoitoon vaikuttavien maankäyttöhankkeiden kanssa: <https://paliskuntainyhdistys.blogspot.com/2023/03/onko-vihreassa-siirtymassa-tilaa.html>

Hyväksyttävyyys ja sosiaalinen toimilupa saavutetaan tai jää saavuttamatta niissä arkisissa tilanteissa ja kokemuksissa, joita syntyy hankkeiden suunnittelu-, vaikutusten arviointi-, luvitus- ja rakentamisprosessien myötä. Paikallisyhteisölle kertyy ja toisinaan kasaantuu toistuvista tilanteista oikeudenmukaisuuden tai epäoikeudenmukaisuuden kokemusta (kuva 2). Tavoitellessa oikeudenmukaista vihreää siirtymää, olennaista on tavoitella samanaikaisesti siirtymän tavoitteita edistäviä että paikallisesti hyväksyttäviä toimenpiteitä (kuva 3).

Konfliktit ja kurjuuden ämpäri*

Milloin uusi hanke on se “viimeinen pisara”?

*Bucket full of misery (Mark Wessierlink)

Kuva 2: Konfliktit ja kurjuuden ämpäri. Lasse Peltosen esitelmästä tilaisuudessa Missä vihreän siirtymän konfliktit ratkaistaan? Tallenne <https://youtu.be/jzWxdxWwYI>

2 Ympäristökiistojen neuvottelevat ratkaisutavat ja yhteistoiminnallinen hallinta

YMPÄRISTÖKIISTOJEN HALLINNAN tarpeisiin syntyneitä yhteistoiminnallisia lähestymistapoja on kehitetty jo 1970-luvulta lähtien etenkin Yhdysvalloissa. Yksi yhteistoiminnallisen hallinnan vahvimista juurista on vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa (alternative dispute resolution), joka nousi tarpeesta tehdä päätöksiä herkissä ja kiistanalaisissa tilanteissa (Barrett ja Barrett, 2004). Suomeen ala on rantautunut tutkimustyön ja ammattimaisen neutraalin osapuolten avustamien käytännön kokemusten myötä¹.

Yhteistoiminnallinen hallinta² tarkoittaa yhteiskunnallisen päätöksenteon ja suunnittelun prosesseja ja muotoja, jotka perustuvat tavoitteelliseen yhteistyöhön ja neuvottelevaan vuoropuheluun julkisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan ja yksityisen sektorin toimijoiden välillä (Emerson ym. 2012; Ansell ja Gash, 2008; Batory ja Svensson, 2019). Yhteistoiminnallisen hallinnan erilaiset mallit ovat kehittyneet vastauksina monimutkaisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin ja tarpeeseen yhteensovittaa risteäviä intressejä, kun toimijoiden välillä vallitsee vahva keskinäisriippuvuus (Kotilainen ym. 2021). Tällaisia haasteita ratkottaessa yhteistyö on välttämätöntä, sillä yhdelläkään sektorilla tai toimijalla ei yksinään ole ongelman ratkaisuun vaadittavia edellytyksiä (esim. resursseja, tietoa tai arvovaltaa).

Yhteistoiminnallinen hallinta sopii monenlaisten ja tasoisten päätösten valmisteluun, tekemiseen ja toimeenpanoon (esim. Peltola ym. 2023). Yhteistoiminnallista hallintaa on pidetty kuitenkin erityisen hyödyllisenä lähestymistapana käsiteltäessä sellaisia ongelmia, jotka koskevat monia yhteiskunnan toimijoita, joiden vaikutukset ovat monitahoisia ja joiden ratkaisuihin tarvitaan erilaisia resursseja sekä laajaa tietopohjaa. Toisin sanoen, sen hyödyt suhteessa muihin hallinnan käytännön malleihin ovat ilmeisimmät kun seuraavat kolme ehtoa toteutuvat: 1) ongelman ratkaisuun tarvitaan useampia tahoja, 2) ratkaisu vaatii yhteistä ongelmanratkaisua ja/tai toimeenpanoa, ja 3) sidosryhmien sitoutuminen on oleellista ratkaisun kannalta (Kotilainen ym. 2021). Silloin keskinäisriippuvuus ja kannustimet yhteistyölle ovat suuret.

Käytännössä yhteistoiminnallista hallintaa toteutetaan huolellisesti suunniteltujen ja valmisteltujen yhteistoiminnallisten prosessien avulla, jotka perustuvat tiiviiseen sidosryhmien väliseen vuorovaikutukseen usein kaikkien hyväksymän neutraalin osapuolen avustamana (Greenwood ym. 2021). Yhteistoiminnallisissa prosesseissa pyritään maksimoimaan kaikille osapuolille koituvat hyödyt ja minimoimaan haitat hyödyntämällä integroivan neuvottelun periaatteita huomioimalla osapuolten tarpeet ja intressit (Fisher ja Ury, 1981). Yhteistoiminnallisen hallinnan prosessit ovat luonteeltaan tavoitteellisia ja neuvottelevia – eivät pelkkää keskustelua tai ohutta ”osallistamista”, jolla voidaan viitata sidosryhmien rooli jäämiseen kuulemisen tasolle. Yhteistoiminnallisissa prosesseissa osallistujat ovat siis aktiivisesti mukana määrittämässä prosessin tavoitteita sekä luomassa ja toteuttamassa ratkaisuja.

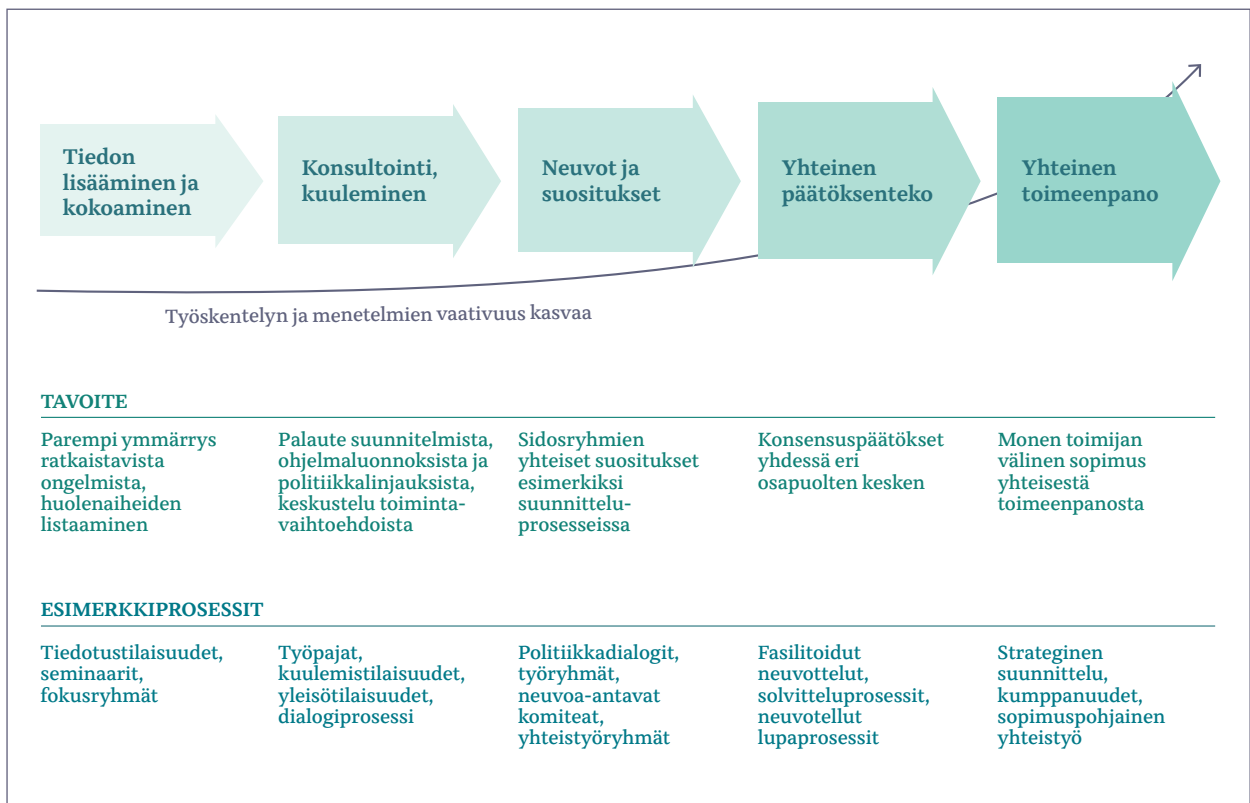
¹ Esim. Peltonen & Villanen 2004; Peltonen ym. 2006; Kangasoja ym. 2008; Peltonen & Kangasoja 2009; Peltonen ym. 2012; Kangasoja 2017; Peltonen ym. 2021; Kotilainen ym. 2021. Peltonen & Kangasoja 2022; Luoma ym. 2022; Peltonen ym. 2020; Luoma 2018; Saarikoski et al. 2023.

² https://fi.wikipedia.org/wiki/Yhteistoiminnallinen_hallinta#cite_note-0-3

Yhteistoiminnan periaatteita (Peltonen ym. 2022 mukaan):

- Pohjautuu ongelmatilanteen analyysiin (esim. lähtötilanne- tai konfliktikartoitus)
- Tuo yhteen monia osapuolia ja risteäviä tavoitteita (ei vain yksityiset intressit)
- Toteutuu vaiheittain etenevässä yhteistyössä
- Hyödyntää fasilitointia erityisesti ristiriitaisissa kysymyksissä
- Perustuu neuvottelevaan ongelmanratkaisuun ja yhteisen ymmärryksen rakentamiseen
- Tähtää konkreettiseen lopputulokseen (ei vain keskustelua)
- Helpottaa monenvälistä toimeenpanoa

Yhteistoiminnallisen hallinnan yhteydessä voidaan tarkastella kapasiteetteja, joita yksilöllä, organisaatioilla, osapuolten välillä ja järjestelmällä on yhteistoimintaan. Esimerkiksi yksilön tasolla yhteistoiminnan kapasiteetti tarkoittaa, että yksilöllä on hallussaan yhteistoiminnan kannalta olennaiset henkilökohtaiset taidot, ymmärrys haasteista ja toisten näkemyksistä ja hän suhtautuu avoimesti yhteistyöhön.

Kuva 3: Osapuolten väliseen neuvotteluun ja yhteiseen ongelmanratkaisuun perustuvat yhteistoiminnalliset menettelyt ovat osa osallistumisen ja yhteistyön menetelmien jatkumoa julkisessa päätöksenteossa. Muokattu Orenstein, Moore, Sherry USEICR pohjalta.

Lähde: Kangasoja & al. Suomi 100 – Suomalaisen demokratian tulevaisuuskeskustelut -hanke: opetuksia ja suosituksia, 2018 s. 11, https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ad2cc44d-017b-4d2c-8458-3cecd1653b93/06f787a9-bdfa-4855-924c-c06b9ac07a50/RAPORTTI_20180112234504.pdf

3

Selvityksen tausta ja toteutus

TARKASTELEMME TÄSSÄ raportissa Suomen tuulivoimayhdistyksen, Paliskuntain yhdistyksen ja Akordin toteuttaman ”yhteistoiminnallisen intervention” lähtökohtia, toteutusta ja merkitystä. Interventiolla tarkoitamme sitä, että em. tahot ovat yhdessä määrätietoisesti pyrkineet muuttamaan aiempaa monin osin konfliktoitunutta tilannetta edistämällä ja parantamalla tuulivoiman ja poronhoidon välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyön edellytyksiä. Työn tuloksena on syntynyt konflikteja ennaltaehkäisevien hyvien käytäntöjen opas ja alojen välille on muutamassa vuodessa vakiintunut jatkuvaluonteinen yhteistoiminnan foorumi. Tämä selvitys vastaa kysymykseen siitä, millainen merkitys tuulivoima-alan ja poronhoidon välille rakentuneella yhteistoiminnallisella toimintatavalla on tähän mennessä ollut eri toimijoiden näkökulmasta.

Työn merkitystä ja vaikuttavuutta arvioivat ne toimijat, jotka ovat itse olleet mukana osallistujina yhdessä tai useammassa seuraavista tilanteista: a) tuulivoima-alan ja poronhoidon väliset vuositapaamiset (2021, 2022, 2023), b) tuulivoima-alan ja poronhoidon yhteistyökoulutukset (4 koulutusta), tai c) työryhmätyöskentely, jossa laadittiin hyvät käytännöt tuulivoimahankkeiden suunnitteluun ja operointiin poronhoitoalueella (2021–2022). Edellä mainittuihin tilanteisiin on osallistunut syyskuun 2023 loppuun mennessä yhteensä noin 150 henkilöä. Osallistujissa on tuulivoimatoimijoita (24 eri yritystä, 70 henkilöä), poronhoitajia (18 eri paliskuntaa, 35 henkilöä), YVA- ja SVA-konsultteja, tutkijoita, kuntien ja maakuntien edustajia ja ELY-keskusten edustajia.

Toimijoiden näkemyksiä työn merkityksestä ja vaikuttavuudesta on kerätty kyselyiden, haastatteluiden ja pienryhmäkeskusteluiden avulla. Selvitystyötä varten on haastateltu yhteensä kuusi henkilöä, jotka ovat edustaneet tuulivoima-alaa, paliskuntia, kuntaa ja YVA/SVA-konsultteja. Henkilöt on tunnistettu ja valikoitu siten, että haastateltavilla on mahdollisimman hyvä käsitys alojen välille rakennetun yhteistyön kokonaisuudesta sekä muutostarpeista, joilla on suoraa vaikuttavuutta tuulivoiman hyväksyttävyyteen poronhoitoalueella. Lisäksi työssä on hyödynnetty tuulivoima-alan ja poronhoidon yhteistyökoulutuksiin sekä tuulivoima-alan ja poronhoidon väliseen vuositapaamiseen vuonna 2023 osallistuneille suunnattujen kyselyiden vastauksia (n₁ = 11, n₂ = 67). Näiden toimijoilta kerättyjen näkemysten ja kokemusten lisäksi pohjaamme tässä selvityksessä esitetyt havainnot ja johtopäätökset omiin kokemuksiimme ja työn aikana muodostuneeseen ymmärrykseemme alojen välisen yhteistyön tarpeesta ja siihen liittyvistä kysymyksistä.

SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN RAJAAMINEN SELVITYKSEN ULKOPUOLELLE

TÄSSÄ JULKAISUSSA kuvattu tuulivoima-alan ja poronhoidon välinen yhteistyö on rajattu koskemaan saamelaiden kotiseutualueen ulkopuolista poronhoitoaluetta (kartta 4). Jo työn alkuvaiheessa tehty rajausta perustuu saamelaiden laissa turvattuun kulttuuriseen itsehallintoon saamelaiden kotiseutualueella, joka kattaa Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Lapin paliskuntaan kuuluvan osan Sodankylän kunnasta. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto on esittänyt, että saamelaisalueen tuulivoimahankkeilla tulee olla saamelaiden vapaa, tietoon perustuva ennakkosuostumus (free, prior, and informed consent; FPIC)³. Lisäksi Saamelaiskäräjät on tuonut

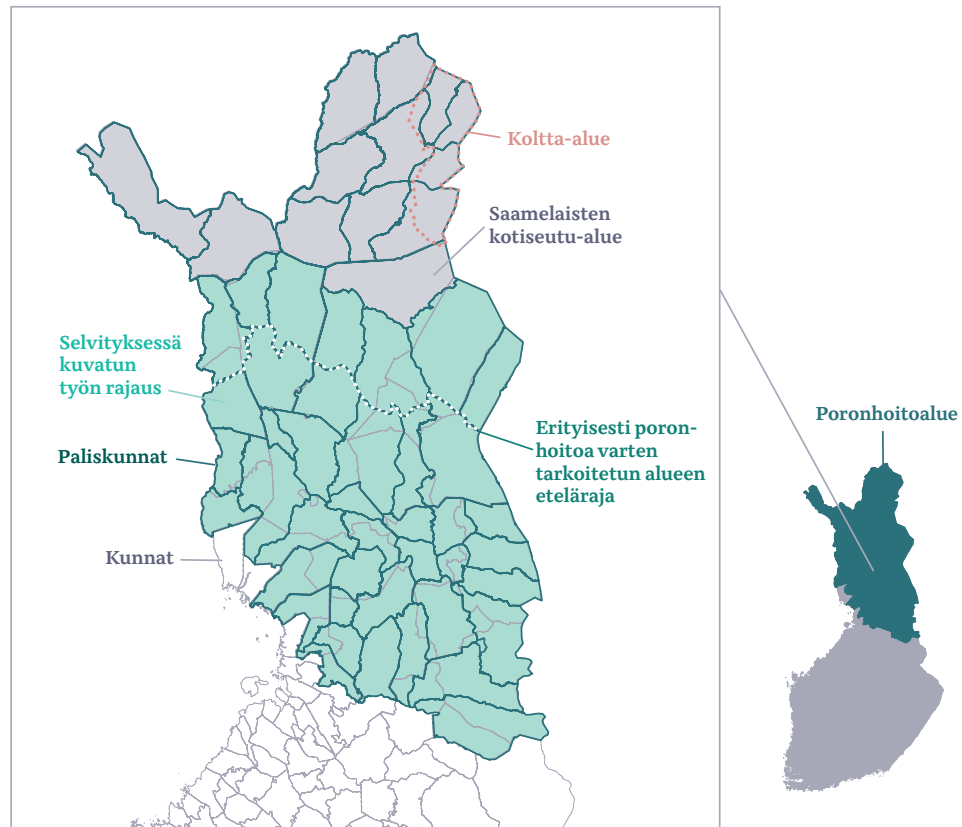
³ Saamelaiskäräjät, 4.2.2021: Saamelainen parlamentaarinen neuvosto antoi julkilausuman tuulivoiman tuotannosta saamelaisalueilla – Hankkeilla tulee olla saamelaiden vapaa, tietoon perustuva ennakkosuostumus. <https://www.samediggi.fi/2021/02/04/saamelainen-parlamentaarinen-neuvosto-antoi-julkilausuman-tuulivoiman-tuotannosta-saamelaisalueilla-hankkeilla-tulee-olla-saamelaiden-vapaa-tietoon-perustuva-ennakkosuostumus/>

esiin, että tuulivoiman tuominen saamelaisten kotiseutualueelle ei nauti alkuperäiskansan hyväksyntää tutkimuksissa ja poronhoidossa todettujen haittavaikutusten vuoksi⁴.

Metsähallituksen saamelaisten kotiseutualuetta koskevassa luonnonvarasuunnitelmassa on linjattu, ettei Metsähallitus käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella tai kolta-alueella suunnittelukaudella 2022–2027⁵. Vuosina 2021–2022 toteutuneeseen suunnittelu-prosessiin osallistui laaja joukko saamelaisten kotiseutualueen asukkaita ja Metsähallituksen sidosryhmiä. Lisäksi luonnonvarasuunnittelussa on käytetty Metsähallituksen, Saamelaiskäräjien ja Kolttien kyläkokouksen yhdessä luomaa Akwé: Kon -toimintamallia, joka auttaa tunnistamaan saamelaiskulttuurin säilyttämisen kannalta tärkeitä seikat sekä reagoimaan niihin.

Näistä lähtökohdista käsin näemme, ettei tuulivoiman ja poronhoidon yhteensovittamiselle ole edellytyksiä saamelaisten kotiseutualueella eivätkä alkuperäiskansojen oikeuksiin kytkeytyvät kysymykset tuulivoiman hyväksyttävyydestä ole ratkaistavissa tuulivoimatoimijoiden ja saamelaisten poronhoitajien välisessä vuorovaikutuksessa, vaan vaativat saamelaisten ja Suomen valtion välisiä neuvotteluja ja yhdessä muotoiltuja linjauksia.

Tästä huolimatta työssä on huomioitu, että saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittajien, mukaan lukien poronhoidon, oikeudet tulee kuitenkin turvata myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. KHO:n Soklin kaivoksen ympäristöluvasta (KHO:2022:38) tekemän vuosikirjaratkaisun mukaan saamelaisten oikeus harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, kuten poronhoitoa, on turvattu Suomen perustuslain (73/1999) 17 §:n 3 momentin samoin kuin YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 27 artiklan nojalla. Tämä oikeus on turvattu riippumatta siitä, aiheutuuko hankkeesta tai toiminnasta saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen kohdistuva vaikutus saamelaisten kotiseutualueella.

Kartta 4: Suomen poronhoitoalueen paliskunnat ja kunnat sekä erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue, saamelaisten kotiseutualue ja kolta-alue.

⁴ Saamelaiskäräjät, 13.6.2023: Saamelaiskäräjät ei nimeä edustajaa Lapin tuulivoimaselvityksen 2023–2024 ohjausryhmään, <https://www.samediggi.fi/2023/06/13/saamelaiskäräjät-ei-nimeä-edustajaa-lapin-tuulivoimaselvityksen-2023-2024-ohjausryhmaan/>

⁵ Metsähallitus: Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma 2022–2027, https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/muut/Saamelaisten_kotiseutualueen_LVS_suomi.pdf

4

Tuulivoima poronhoitoalueella – mistä konfliktit ja hyväksyttävyyden haasteet nousevat

PORONHOIDON ERITYISASEMAA EI TUNNISTETA

KESKEINEN RISTIRIITOJA aiheuttava tekijä tuulivoimahankkeita suunniteltaessa poronhoitoalueella on, ettei poronhoidon oikeudellista asemaa ja erityispiirteitä tunneta riittävän hyvin tuulivoimatoimijoiden keskuudessa. Poronhoito perustuu vapaaseen laidunnusoikeuteen ja yhteisiin laidunalueisiin, joilla on poroille laidunnusrauha. Jokainen paliskunta on kuitenkin erilainen ja porot laiduntavat kunkin paliskunnan erilaisilla laidunalueilla eri vuodenaikoina. Pelkkä arvio tuulivoiman vaatimasta pinta-alasta suhteessa paliskunnan alueeseen ei vielä kerro, millaisia vaikutuksia suunnitteilla olevalla tuulivoimalla tosiasiaassa on alueella harjoitettavalle poronhoidolle. Tämän ymmärtäminen vaatii kehittäjiltä aitoa kiinnostusta ja toimenpiteitä sen selvittämiseksi, mikä on kyseisen alueen merkitys poronhoidolle, millaiset poronhoitomenetelmät kussakin paliskunnassa ovat käytössä, mitkä ovat paliskunnan tärkeimmät laidunalueet, millaisia huolia mahdolliseen hankkeeseen liittyy ja mitä haittoja hankkeesta voi poronhoidolle aiheutua.

Poronhoitoalueella on voimassa poronhoidon harjoittamisoikeus eli poronhoito-oikeus. Poronhoito-oikeus on ikimuistoinen nautintaoikeus, joka tarkoittaa vapaata laidunnusoikeutta maanomistuksesta riippumatta (PHL 848/1990, 3§). Tämä tarkoittaa, että poronhoitajat ovat enemmän kuin 'sidosryhmä' ja paliskunnat tulkitaan esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä ja 39 §:ssä "muun oikeuden haltijoiksi", joille ei saa kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa (MRL 132/1999, 28 §). Lisäksi poronhoitoalueen pohjoisin osa, 20 paliskuntaa, kuuluu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettuun alueeseen, missä muulla maankäytöllä valtion mailla ei saa aiheuttaa poronhoidolle huomattavaa haittaa (PHL 848/1990, 2§).

Poronhoitajien jakamien aiempien kokemusten perusteella voidaan todeta, ettei tätä poronhoidon oikeudellista asemaa ole useinkaan tunnistettu, vaan paliskuntiin ollaan suhtauduttu kuten muihin alueen sidosryhmiin. Tämän oikeudellisen aseman tunnistamatta ja huomioimatta jättäminen on aiheuttanut paliskunnissa kokemuksia sivuuttamisesta ja arvostuksen puutteesta. Näissä tilanteissa, joissa poronhoitoa ei ole otettu suunnittelussa huomioon, on paliskuntien ainoaksi keinoksi perinteisesti jäänyt oikeusteitse vaikuttaminen. Kokemus epäoikeudenmukaisuudesta, vaikutusmahdollisuuksien vähäisyys ja toisinaan vuosikausia kestävät raskaat prosessit ovat kuitenkin äärimmäisen kuluttavia kokemuksia. Vuosikausiksi tai jopa kymmeniksi venyvät oikeuskamppailut ovat omiaan aiheuttamaan syveneviä konflikteja ja pysäyttävät alueen ja elinkeinon muun kehittämisen.

Ongelmana ei kuitenkaan ole ainoastaan riittämätön tietotaito vaan myös toimintakulttuurien erilaisuus ja syvemmän ymmärryksen puute poronhoidon todellisuudesta ja elämäntavasta aina yhteydenpidon tavoista ja käytännöistä lähtien. Hanketoimijat, joille poronhoito ei ole tuttua, eivät välttämättä ymmärrä miksi tiettyinä aikoina vuodesta paliskuntaan on vaikeaa saada yhteyttä tai minkä takia sähköpostiin ei tule vastausta. Erot toimijoiden välillä näkyvät myös suhtautumisessa tietoon: poronhoidon perinne ja kokemustieto ei välity suoraan paikkatietoaineistoiksi tai tilastoiksi. Paliskunnille tiedon tarjoaminen omista alueistaan ja käytännöistään on myös resurssikysymys. Elinkeino on riippuvainen itse poronhoidosta, josta jokainen tietopyyntö, palaveri tai neuvottelu on pois. Siitä huolimatta on tärkeää, että poronhoitoon liittyvistä asioista keskustellaan suoraan kyseisen paliskunnan kanssa. Paliskunta edustaa itse itseään suunnitteluprosesseissa poroisännän, varaisännän tai erikseen tehtävään valtuutetun paliskunnan osakkaan kautta (PHL 848/1990, 7§, 19§).

YHTEISTEN PELISÄÄNTÖJEN PUUTE LISÄÄ KONFLIKTIEN RISKIÄ

TAVOITTEET SUOMEN energiaomavaraisuuden kasvattamiseksi ja vihreän siirtymän edistämiseksi ovat saaneet aikaan voimakasta kasvua tuulivoima-alalla ja hankkeiden määrässä⁶. Tuulivoimatoimijat ovat kuvanneet kenttää jopa hallitsemattomaksi toimijoiden määrän lisääntyessä ja jaettujen toimintaa ohjaavien pelisääntöjen puuttuessa. Toimintaympäristöön kohdistunut nopea muutos ja tuulivoimatoimijoiden kuvailema ‘buumi’ aiheuttaa kovaa kilpailua parhaista sijoituspaikoista ja siten myös haasteita toimijoiden väliselle tiedon kululle ja yhteistyölle parempien käytäntöjen kehittämiseksi.

Tuulivoimayritysten lisäksi myös maanomistajat ja kunnat saattavat kilpailla keskenään parhaista sopimuksista. Kiihtyvä kiire ja kilpailu johtavat herkästi siihen, että kaikkien sidosryhmien tai oikeudenomistajien tarpeita ei huomioida tai ne otetaan huomioon liian myöhään. Poronhoidon puolella on ollut pitkään kokemuksia siitä, että poronhoito ja poronhoitajat toimijoina on sivuutettu tuulivoimahankkeiden suunnittelussa, vaikka hankkeilla on ollut suuria vaikutuksia poroihin, laidunalueisiin, poronhoidon edellytyksiin ja poronhoitajien elämään. Keskeinen ongelma-kohta on ollut kokemus siitä, että tieto hankkeen vireille tulosta on tullut paliskuntien tietoon vasta siinä vaiheessa kun hankekehitys on edennyt maanomistajan ja kunnan kanssa niin pitkälle, että paliskunnan näkemyksiä tuulivoimalle sopivista tai sopimattomista alueista ei enää voida ottaa suunnittelun lähtökohdaksi ja mahdollisia ja hyväksyttävissä olevia ratkaisuja löytää. Toisinaan tämä on tarkoittanut niin merkittäviä häiriöitä ja laidunalueiden tuhoutumista, että maankäytön muutosten jälkeen poronhoitajilla ei ole ollut enää edellytyksiä jatkaa omaa elinkeinoaan. Koska tuulivoimahankkeisiin liittyy merkittäviä taloudellisia hyötyjä maanomistajille, poronhoitajat ovat toisinaan jopa kohdanneet paikallisten toimijoiden painostusta ja myös uhkailua, mikäli he ovat vastustaneet suunnitelmissa olevaa tuulivoimahanketta.

Paliskuntien näkökulmasta toimijoiden välinen kilpailu aiheuttaa lisää epävarmuutta, sillä samalle alueelle kohdistuvia hankesuunnitelmia on lähes mahdotonta vertailla suunnittelu- vaiheessa keskenään. Paliskunnan ei ole tällöin mahdollista arvioida, mikä olisi poronhoidon kannalta paras mahdollinen vaihtoehto. Maakunnat ja kunnat nähdäänkin kentällä avainasemassa sen ohjaamisessa, minne tuulivoimarakentamista ohjataan ja miten hankkeita arvioidaan suhteessa toisiinsa ennen kaavoitusten käynnistämistä.

Kuntien käytännöt tuulivoiman edistämisen ja kaavoituksen kannalta vaihtelevat kuitenkin merkittävästi kunnissa työskentelevien henkilöiden, poliittisen tahtotilan ja alueiden välillä. Pienimmissä kunnissa ei ole välttämättä lainkaan omaa kaavoittajaa ja usein yksityismailla toimittaessa kaavoituksesta vastaa ulkopuolinen konsultti, jonka työn maksaa hanketoimija. Myös poronhoidon huomioiminen vaihtelee kunnittain: kunnat päättävät itse pyytävätkö kaavoista lausuntoa Paliskuntain yhdistykseltä, edellytetäänkö hanketoimijoilta poronhoidon huomioimista, miten kaavoitusprosessin aikaiset neuvottelut järjestetään ja miten erilaiset selvitykset otetaan huomioon. Usein ainoaksi tavaksi vaikuttaa jää lausunnon tekeminen tai suora vaikuttaminen päättäjiin. Selvitystä varten haastatellun poronhoidon edustajan sanoin “*poronhoidon huomioiminen kaavoituksessa on poikkeus*”.

Kaavoituksen ohella myös ympäristövaikutusten arvioinnilla on merkittävä rooli poronhoidon ja tuulivoiman yhteensovittamisen kysymyksissä. Vaikka YVA-menettelyssä ei tehdä päätöksiä tuulivoiman sijoittelusta tai määrästä, nähdään YVA-menettelyyn vaikuttaminen kuitenkin osin helpompana. Jos hankkeen voidaan YVA-menettelyssä osoittaa aiheuttavan huomattavaa haittaa poronhoidolle, on mahdollista, että hanke kaatuu oikeuskäsittelyssä. Esimerkiksi Kuusamossa Maaningan tuulivoimahanke kaatui KHO:n päätökseen kaupungin tuulivoimaosayleiskaavasta⁷. Haasteena on kuitenkin eri hankkeiden ja maankäyttömuotojen yhteisvaikutusten

⁶ Tuulivoimayhdistyksen tiedote 4.10.2023: Tuulivoimasta kasvaa Suomen suurin sähköntuotantomuoto 2027 mennessä – Wind Finland täytti salin kaapelitehtaalla, <https://tuulivoimayhdistys.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tuulivoimasta-kasvaa-suomen-suurin-sahkontuotantomuoto-2027-mennessa-wind-finland-taytti-salin-kaapelitehtaalla>

⁷ Osayleiskaavaa koskevassa päätöksessä todetaan, että kaavan mahdollistaman tuulivoimarakentamisen vaikutukset alueella harjoitettavalla poronhoidolle olisivat merkittävän kielteisiä huolimatta siitä, että kaava-alue ja erityisesti tuulivoimahankeeseen rakenteiden vaatima pinta-ala varasivat vain pienen osan paliskunnan laidunnettavan maa-alueen kokonaispinta-alasta. Päätöksen mukaan kaava-alueelle sijoituvilla laidunalueilla oli tehdyn selvityksen perusteella keskeinen merkitys alueen poronhoidolle, sillä kyseessä oli paliskunnan keskeisin vasoma-alue. Hankkeen toteuttamisen oli arvioitu vaikuttavan haitallisesti myös porojen laidunkiertoon ja muihin elinolosuhteisiin. KHO:2022:12: <https://kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1642058489734.html>

arvioiminen. Yhteisvaikutusten arviointi hanketasolla on hyvin vaikeaa ja YVA:ssa on mahdollista tarkastella vain olemassa olevien tai hyväksytyjen hankkeiden vaikutuksia. Näin ollen vastuu poronhoidolle useiden hankkeiden vaikutuksesta muodostuvien haittojen arvioinnista, havaitsemisesta ja kommunikoimisesta jää jälleen paliskunnalle.

5

Intervention prosessikuvaus: mitä on tehty ja mitä siitä on seurannut

PALISKUNTAIEN YHDISTYS, Suomen Tuulivoimayhdistys ja Akordi ovat työskennelleet yhdessä vuodesta 2019 alkaen tuulivoiman ja poronhoidon välisen vuoropuhelun käynnistämiseksi sekä alojen välisen yhteistoiminnan rakentamiseksi. Akordi on toiminut neutraalina välittäjänä, joka toi työn alkuvaiheessa toimialojen edustajat epävirallisten tunnustelujen jälkeen yhteen keskustelemaan tuulivoimahankkeissa toistuvasti koetuista yhteentörmäyksistä, sekä siitä miten vaikeasta tilanteesta voisi päästä eteenpäin.

KESKUSTELUYHTEYS RAKENTUU ASKEL ASKELEELTA

VUOROPUHELU ALKOI tapaamisilla, joissa molempien yhdistysten edustajat kävivät tilanteesta ja koetuista ongelmista avointa ja luottamuksellista keskustelua Akordin johdolla. Keskustelujen kuluessa avainhenkilöt tutustuivat toisiinsa ja tunnistivat yhdessä tarpeen rakentaa vastaava avoin keskusteluyhteys laajemmin molempien yhdistysten jäsenten välille. Akordin ja molempien yhdistysten edustajien välisissä tapaamisissa kehkeytyi ajatus yhteentulemisesta, jonka lähtökohdaksi otettaisiin tilanne ja ongelmat sellaisina kuin ne eri näkökulmista näyttäytyvät.

Ensimmäisen alojen välisen yhteisen tapaamisen agendaksi muodostui tältä pohjalta avoin kysymys siitä, mistä asioista, esim. huolista, ongelmista, tarpeista ja ehdotuksista tuulivoimatoimijoiden ja poronhoitajien tulisi päästä keskustelemaan yhteisesti ja mistä asioista olisi tarpeen saada ja jakaa ymmärrystä puolin ja toisin. Ensimmäisen yhdistysten jäsenille suunnatun tilaisuuden valmistelu eteni määrittelemällä tapaamiselle sopiva paikka Rovaniemellä ja poronhoidon kannalta sopiva ajankohta syyskuussa 2021. Liitteessä 1. kuvataan työn lähtökohdat ennen ensimmäistä laajempaa yhteentulemistä Rovaniemellä syyskuussa 2021.

Valmistelevan ydinryhmän tapaamisissa tunnistettiin etukäteen se tosiseikka, että tuulivoimatoimijoiden ja poronhoidon maailmat ovat hyvin kaukana toisistaan ja kielteisistä kokemuksista on kertynyt paljon epäluuloja ja epäluottamusta. Tästä lähtökohdasta arveltiin, että yksi koko päivänkään tapaaminen ei välttämättä riittäisi siihen, että toimijoiden välille voisi syntyä uudenlainen kokemus kuuntelemisesta, kuulluksi tulemisesta ja uudenaikaisesta ymmärtämisestä. Tästä syystä päätettiin järjestää epämuodollisia muutamien henkilöiden välisiä tutustumista edistäviä tilanteita, eli vierailuja puolin ja toisin jo ennen yhteistä seminaaripäivää. Yhdistysten vastuuhenkilöt toimivat näiden vierailujen kättilöinä auttaen löytämään vierailuista kiinnostuneita henkilöitä, ajankohtia ja yhteiskyytejä. Käytännössä vierailut tarkoittivat sitä, että muutama paliskunta toivotti kesällä 2021 tuulivoimatoimijoita tervetulleeksi vieraakseen tutustumaan vasanmerkintöihin. Syksyllä paliskuntien edustajat vierailivat tuulipuistossa. Vierailuista saatiin rohkaisevia uudenaikaisia kokemuksia puolin ja toisin.

Kuva 4: Kesällä 2021 järjestettiin tuulivoimatoimijoiden ja poronhoitajien vierailuja toistensa todellisuuteen tutustumiseksi. Kuvassa Marja Anttonen ja Heidi Paalatie.

Syyskuun 14. päivä 2021 noin 42 henkeä kokoontui Rovaniemelle käymään dialogia keskeisistä kysymyksistä ja tarpeista. Osallistujissa oli poronhoitajia, tuulivoimatoimijoita lukuisista eri yrityksistä, viranomaisia, sekä konsultteja. Tilaisuus alkoi esittäytymisillä, minkä jälkeen tutustumista ja keskustelua jatkettiin pienemmissä porukoissa. Koko päivän tapaamisen loppuksi oltiin yhtä mieltä siitä, että keskustelua on hyödyllistä jatkaa ja että poronhoidon ja tuulivoiman välille on tarpeen synnyttää yhdessä pelisääntöjä ja suositeltavia hyviä käytäntöjä.

Kuva 5: Pienryhmäkeskustelua poronhoidon ja tuulivoima-alan yhteistyötapaamisessa Rovaniemellä 2021

LAADITAAN YHDESSÄ SUOSITUKSET HYVIKSI KÄYTÄNNÖIKSI TUULIVOIMAHANKKEIDEN SUUNNITTELUUN JA OPEROINTIIN PORONHOITOALUEELLA

SYYSKUU 2021 ensimmäinen laajempi yhteistapaaminen oli alkusysäys työryhmätyöskentelylle, jossa hahmoteltiin yhdessä hyviä käytäntöjä tuulivoimahankkeiden operoimiselle poronhoitoalueella. Suositusten ja tavoiteltavan uudenlaisen yhteistoimintamallin muotoiluun osallistui Akordin, Suomen Tuulivoimayhdistyksen ja Paliskuntain yhdistyksen lisäksi maakuntaliittojen ja ELY-keskusten sekä Metsähallituksen edustajia, tuulivoimayritysten edustajia sekä poroisäntiä ja poronhoitajia. Käytäntöjen muotoilemista evästävässä keskusteluissa korostuivat käytännönläheisten yhteistoiminnallisten toimintatapojen kehittäminen, kuten oikea-aikaisen yhteydenpidon ja tiedonvaihdon teemat sekä keskinäisen ymmärryksen lisääminen.

Suomen Tuulivoimayhdistyksen, Paliskuntain yhdistyksen ja Akordin ydintiimi työsti työryhmän keskustelujen pohjalta tekstiluonnoksen, jota työryhmän jäsenet kommentoivat. Luonnos esiteltiin ja käsiteltiin syyskuussa 2022 Rovaniemellä toisessa laajassa koko päivän yhteistapaamisessa, johon osallistui 43 henkilöä. Järjestäjien ja yhdistysten jäsenten lisäksi tilaisuuteen osallistui asiantuntijoita Lapin ELY-keskuksesta, Lapin liitosta, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun liitoista, Metsähallituksesta ja Luonnonvarakeskuksesta. Luonnokseen ehdotettiin joitakin täsmennyksiä ja sovittiin, että saatujen kommenttien pohjalta viimeistelty teksti käsiteltäisiin vielä molempien yhdistysten hallituksissa.

Syyskuun 2022 yhteistapaamisessa käytiin myös vilkasta keskustelua haittojen välttämisen ja lieventämisen keinoista, sekä haittojen korvaamisesta. Keskusteluissa tunnistettiin ja yksilöitiin haittoja koskevaan tietopohjaan liittyviä aukkoja ja epävarmuuksia. Edellisen vuoden ensimmäiseen yhteistyöfoorumiin nähden keskustelu oli vapautuneempaa ja pääpaino oli yhteisessä ideoinnissa. Monen osallistujan sanoin koettiin, että asiat olivat menneet eteenpäin. Tapaamisessa sovittiin, että Akordi etsii yhdistysten kanssa resursseja yhteistyöfoorumin jatkuvuuden turvaamiseksi ja yhteistyön vakiinnuttamiseksi. Lisäksi sovittiin, että yhdessä muotoillut hyvät käytännöt tulee jalkauttaa ja tähän tarkoitukseen sovittiin toimijoita yhteen tuovien koulutusten järjestämisestä seuraavana keväänä.

Kuva 6: Osallistujia poronhoidon ja tuulivoima-alan yhteistyötapaamisessa Rovaniemellä 2022

Julkaisu *Tuulivoimahankkeiden suunnittelu ja operointi poronhoitoalueella – tuulivoima-alan ja poronhoidon näkemys hyvistä käytännöistä* ilmestyi 16.1.2023 Akordin julkaisusarjassa⁸. Yhdessä laaditut suositukset olivat merkittävä edistysaskel toimialojen välisen yhteistyön kehittämisessä ja työn vaikuttavuudessa.

⁸ Anttonen ym. (2023). Tuulivoimahankkeiden suunnittelu ja operointi poronhoitoalueella – tuulivoima-alan ja poronhoidon näkemys hyvistä käytännöistä. Akordi Oy julkaisu. https://akordi.fi/wp-content/uploads/Paliskunnat-ja-tuulivoimatoimijat_toimintamalli_12012023_FINAL.pdf

UUSI TOIMINTAMALLI JALKAUTUU UUSIEN RESURSSIEN JA YHTEISEN OPPIMISEN KAUTTA

YHDISTYKSET JA Akordi olivat kukin resursoineet tähänastiset vaiheet ja omien asiantuntijoidensa työpanoksen itse. Keväällä 2023 Akordi laati rahoitushakemuksen *Neutraali foorumi tuulivoiman sosiaalisen hyväksyttävyyden ratkaisuna* Tiina ja Antti Herlinin säätöille ja säätö myönsi Akordille kaksivuotisen rahoituksen⁹. Raportissa kuvatun työn jatkon kannattelu ja laajentaminen oli yksi hakemuksessa mainittu pilotti.

Loppukevästä 2023 käytäntöjen jalkauttamiseksi järjestettiin toimijoita yhteen tuovia koulutuksia neljänä päivänä huhti-toukokuussa: 26.4. Pudasjärvellä, 24.5. Kemijärvellä, 25.5. Pellossa ja 26.5. Simossa. Koulutukset suunnattiin kullakin alueella toimiville tuulivoimatoimijoille, paliskunnille, sekä kaavoituksesta ja luvituksesta vastaaville toimijoille. Näin koulutustilaisuudet toimivat itsessään kohtaamisen, tutustumisen ja yhteisen keskustelun paikkoina tuulivoimayritysten, paliskuntien ja kuntien viranhaltijoiden välillä.

Koko päivän tilaisuudet käynnistyivät kunkin osallistujajoukon kokemusten jakamisella ja ajantasaisen tilannekuvan luomisella. Puheenvuoroissa kuului akuutin tilanteen aiheuttama huoli poronhoidon tulevaisuudesta ja toisaalta tuulivoimatoimijoiden tarve ymmärtää paremmin alueen erityispiirteitä ja tilannetta. Osana koulutuksia osallistujat pääsivät jakamaan tilannetietoa mm. tiettyjen hankkeiden osalta ja suunnittelemaan seuraavia vaiheita yhdessä.

Tutustumisen ja keskustelun lisäksi koulutuksissa tarjottiin osallistujille välineitä ja uusia näkökulmia neuvotteluun käymällä läpi intressipohjaisen neuvottelun peruseriaatteita ja yhteistyön onnistumisen edellytyksiä. Koulutuksissa painotettiin, että vaikkeissakin neuvottelutilanteissa on mahdollista löytää yhteisiä hyötyjä ja mielekkäitä ratkaisuja, jos pysähdytään kuuntelemaan ja ymmärtämään toisen osapuolen tarpeita ja tilannetta.

Kuva 7: Tuulivoimatoimijoita, poronhoitajia, konsultteja ja kuntien kaavoittajia alueellisissa koulutuksissa Pellossa, Kemijärvellä ja Pudasjärvellä.

⁹ <https://tahsaatio.fi/rahoittamamme-hankkeet/>

Koulutuksista kerätyn palautteen perusteella tilaisuudet koettiin erittäin hyödyllisiksi. Erityisen tärkeäksi koettiin päivien aikana luodut kontaktit sekä lisääntynyt ymmärrys poronhoidosta ja toisten näkökulmasta. Jatkon kannalta osallistujat pitivät tärkeänä, että samaa tietoa ja ymmärrystä saataisiin vietyä etenkin kuntiin, joilla on tuulivoimahankkeiden etenemisen kannalta ratkaiseva rooli. Ylipäätään vastaavanlaista vuoropuhelua toivottiin jatkossa lisää.

“Lisää tällaisia yhteisiä tilaisuuksia, jossa voidaan luoda luottamusta toimijoiden ja poron omistajien välille. Selvästi tarvitsemme apua ja oli hienoa, että nyt pääsimme ‘ulkopuolisen’ avustuksella keskustelemaan laajemmin asioista.”

UUOSITAPAAMISET VAKIINNUTTAVAT LAAJENEVAN YHTEISTYÖFOORUMIN

SYYSKUUSSA 2023 poronhoito ja tuulivoima-ala kokoontuivat jo kolmanteen vuositapaamiseen Rovaniemelle. Osallistujien piiri oli jälleen laajentunut ja osallistujia oli yhteensä 67. Uusia tuulivoimayrityksiä ja myös paliskuntia tuli tässä vaiheessa mukaan. Moni osallistujista oli ensimmäistä kertaa yhteisessä vuositapaamisessa. Suurin osa oli kuitenkin osallistunut johonkin aiemmista tilaisuuksista (esim. alueellisiin koulutuksiin).

Päivän erityisteemoina olivat tuulivoiman vaikutukset poronhoidolle. Keskustelua käytiin etenkin haittojen välttämisestä, lieventämisestä, laidunten ennallistamisesta ja haittojen korvaamisesta. Mukana oli myös myös Porotuuli-hankkeen¹² tutkijoita (Luke, Syke, Lapin yliopisto), sekä kaksi tutkijaa Tiina- ja Antti Herlinin rahoittamasta tutkimus- ja kehittämishankkeesta (Aalto-yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto).

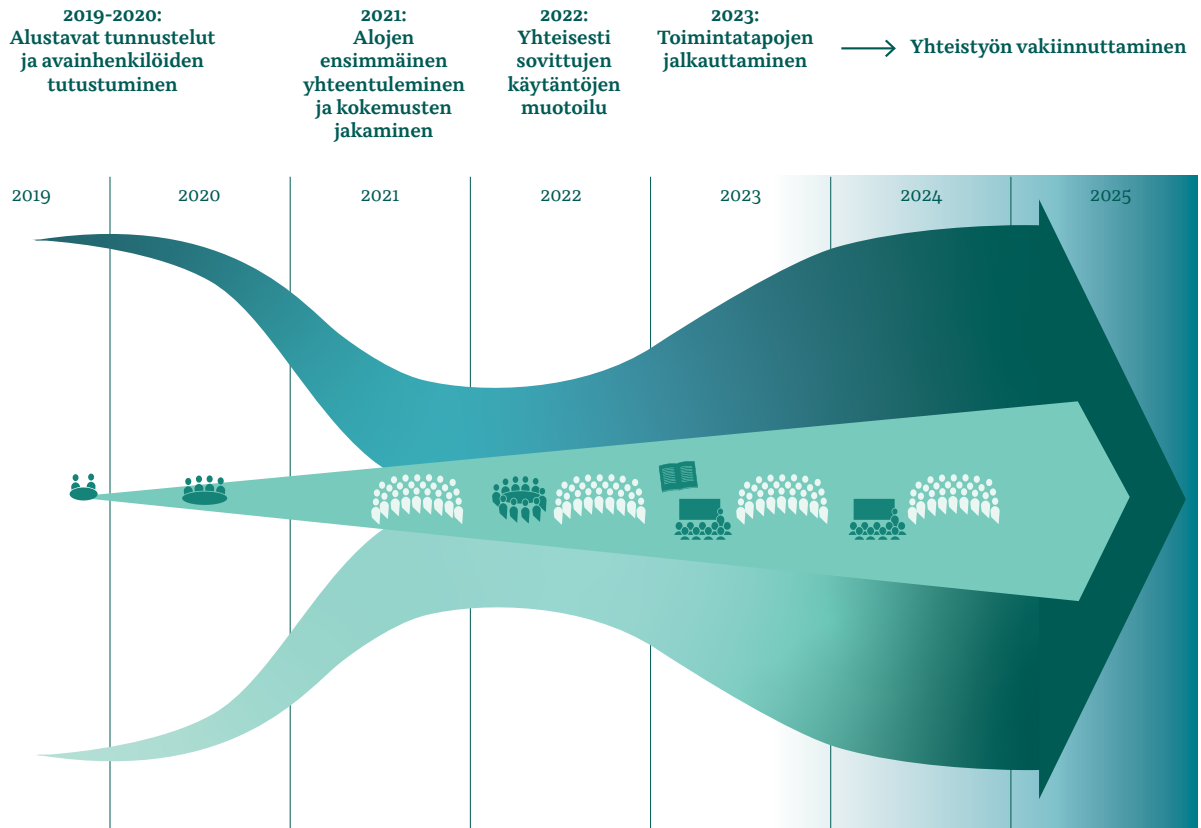
Yhteistapaamisen päätteeksi sovittiin jälleen seuraavan tapaamisen ajankohta vuodelle 2024. Alojen välisen yhteistyön jatkuminen ja syveneminen nähtiin edelleen arvokkaana ja tarpeellisena.

Kuva 8: Osallistujajoukko kasvaa: poronhoidon ja tuulivoima-alan yhteistyötapaamisessa Rovaniemellä 2023 oli mukana 67 osallistujaa.

¹⁰ Luottamukseen perustuva ja konflikteja välttävä tuulivoimarakentaminen poronhoitoalueella (POROTUULI): <https://www.luke.fi/fi/projektit/porotuuli>

Yhteistoiminnallisen intervention vaiheet ovat edenneet vuodesta 2019 alkaen seuraavien vaiheiden kautta: alustavat tunnustelut, pienen ydinjoukon epämuodolliset keskustelut, kaikille mielekkäiden lähtökohtien ja kysymysten muotoileminen, alojen yhteentuleminen, yhteiset suositukset ja yhteistyökoulutukset (kuva 13). Näiden myötä työstä on seurannut tuulivoiman ja poronhoidon vuositapaamisten ja yhteistyön laajeneminen ja vakiinnuttaminen.

Kuva 9: Poronhoidon ja tuulivoima-alan välisen yhteistyön jatkumo ja laajentuminen alustavista tunnusteluista laajan joukon yhteistapaamisiin.

6

Arvioita yhteistoiminnan merkityksestä ja vaikuttavuudesta

HAASTATELTAVAT TOIVAT esiin, että keskeinen edellytys alojen välisen yhteistyön rakentumiselle on ollut Suomen Tuulivoimayhdistyksen ja Paliskuntain yhdistyksen välille syntynyt tiivis yhteistyösuhde. Yhdistysten välinen yhteys on palvellut paitsi molempien alojen tarpeita, myös mahdollistanut haasteiden ennakoinnin ja ratkaisujen muotoilun yhdessä. Tätä työtä on resursoitu ja se on priorisoitu. Käytännössä tämä on tarkoittanut, että molemmissa yhdistyksissä on ollut yhteistyön rakentamiseen alusta asti sitoutunut henkilö. Avainhenkilöiden välille on työn aikana muodostunut toimiva ja vastavuoroinen yhteistyösuhde, joka paitsi kannattelee yhteistyötä on myös itsessään lisännyt ymmärrystä ja luottamusta puolin ja toisin.

Yhdistysten välisen yhteyden luomisessa ja alojen välisen yhteistyön ylläpitämisessä on alusta asti auttanut neutraalina ulkopuolisena välittäjä toiminut Akordi. Välitetyn vuoropuhelun arvo on näyttäytynyt avainhenkilöille etenkin tukena ja apuna yhteistyön ylläpitämisessä ja vaikeiden kysymysten ratkomisessa. Neutraalin osapuolen rooli koollekutsujana on myös varmistanut sen, ettei alojen välisiä yhteentulemia ole koettu lähtökohtaisesti puolueellisina tai kummankaan tahon etuja edistävänä. 'Neutraalilla maaperällä' tapahtuneissa kohtaamisissa toimijat ovat voineet yhdessä tutkia tuulivoiman ja poronhoidon välisiä kysymyksiä ohjatusti ja turvallisesti. Tilanteiden huolellinen suunnittelu ja vuorovaikutuksen 'kättilöinti' on vapauttanut osallistujat keskittymään toisiltaan oppimiseen ja kuuntelemiseen.

Tuulivoima-alan ja poronhoidon välisiin kohtaamisiin ja yhteistyön rakentamiseen osallistuneet toimijat ovat kuvanneet työn tärkeimpänä arvona lisääntyneen ymmärryksen puolin ja toisin niin poronhoidosta kuin tuulivoimasta. Alojen yhteentulemiset ja työskentely yhteisten haasteiden ratkomiseksi on tarjonnut toimijoille paikan ja tilan oppia toisiltaan, kysyä kysymyksiä ja tulla tutuiksi. Ymmärryksen lisääntyminen näkyy "asennemuutoksena" tuulivoimatoimijoiden keskuudessa sekä henkilökohtaisissa kontakteissa, joita työn aikana on muodostunut. Kontaktien arvo on hyvin konkreettinen, sillä poronhoitoon on vaikeaa perehtyä syvällisesti ilman henkilökohtaista ulottuvuutta. Jokainen paliskunta on erilainen ja vain henkilökohtaisten kontaktien avulla on mahdollista ymmärtää sen paliskunnan tilannetta, jonka kanssa on tekemisissä.

"Tietotaito hanketoimijoilla sekä paliskunnalla on käsittääkseni kehittynyt, jolloin epätie-toisuus on vähentynyt. Tämä näkyy syvempänä ymmärtämisenä ja haluna tutustua esim. paikalliseen poronhoitoon ennalta käsin"

"Iso merkitys. Kehittämäni tuulivoimahankkeet ovat poronhoitoalueella ja olen oppinut erittäin paljon tästä yhteistyöstä."

"Poronhoito on tullut paaaaljon aiempaa tutummaksi. On ollut tärkeää huomata, miten ymmärrys puolin ja toisin on kasvanut."

Haastatellut toimijat näkevät, että yhteistoiminnalla on ollut jo nyt merkitystä tuulivoiman paikallisen hyväksyttävyyden kannalta sillä tuulivoimahankkeiden hyväksyttävyyden ehdoista ja sijoittumisen edellytyksistä käydään nyt toimialatasoista, ratkaisuja hakevaa keskustelua suoraan toimijoiden välillä. Yhteistyön piirissä on jo yli 100 ihmistä ja alojen välisen yhteistyöfoorumin voi sanoa jo vakiintuneen (vuositapaamiset 2021, 2022, 2023 + 2024 jo sovittu). Vuosittainen kokoontuminen on koettu erityisen tärkeänä yhteistyön kannalta ja tapaamisiin on joka vuosi osallistunut myös uusia toimijoita ja tahoja. Tuulivoima-ala on kuitenkin iso ja työn vaikuttavuuden laajentamiselle on edelleen iso tarve.

HANKETASON KAMPPAILUISTA ALOJEN VÄLISEEN VUOROPUHELUUN JA YHTEISESTI SOVITTUIHIN KÄYTÄNTÖIHIN

MERKITTÄVÄ KONKREETTINEN edistysaskel konfliktien ennaltaehkäisemiseksi ja hyväksyttävyyden lisäämiseksi on tuulivoima-alan ja poronhoidon välillä on yhdessä laadittu opas hyviksi käytännöiksi tuulivoimahankkeiden suunnitteluun ja operointiin poronhoitoalueella. Opas julkaistiin tammikuussa 2023 noin puolentoista vuoden yhteisen työn tuloksena. Opasta päivitetään ja versio 2.0 julkaistaan vuonna 2024. Alojen yhdessä muotoilemia hyviä käytäntöjä on tietävästi jo otettu käyttöön jo useammassa yrityksissä, hankkeissa, YVA-prosesseissa ja kunnissa. Yhteistyöhön ja ennakoivaan ongelmanratkaisuun perustuvan toimintatapaan siirtyminen edellyttää kuitenkin yhä ymmärryksen ja osaamisen kehittämistä. Tarpeeseen on jo vastattu alueellisilla koulutuksilla, jotka ovat samalla tuoneet toimijat (kunnat, paliskunnat, tuulivoimatoimijat, konsultit) yhteen. Koulutukset on koettu erittäin tarpeelliseksi ja niitä jatketaan vuonna 2024.

“Sen [hyvät käytännöt oppaan] avulla on ollut helpompi osoittaa työkavereille oikeita toimintamalleja. Sitä kautta on voinut suunnitella isolla pensselillä seurantaa, lieventämistoimia ja kompensatioita, jonka jälkeen keskustella asioita paliskunnan kanssa.”

7

Jatkon kannalta tunnistetut tärkeimmät kehittämiskohteet

TÄSSÄ SELVITYKSESSÄ tarkastellussa tuulivoimatoimijoiden ja poronhoitajien välisessä yhteistyössä on tunnistettu uusia tietotarpeita ja kehitystyön mahdollisuuksia sekä käsitelty ratkaisua vaativia kysymyksiä, kuten mm. jaetun tietopohjan kehittäminen tuulivoiman aiheuttamien vaikutusten arvioinnin pohjaksi, yhteisvaikutusten arvioinnin ja käsittelemisen kehittäminen, sekä haittojen korvaamisen ja kompensaaation toteutustapojen ideointi ja resursointi esimerkiksi yhteisen nk. kompensatiopoolin kautta. Yhteistyön vakiintuminen ja sille yhdistysten ja Akordin puolesta osoitetut resurssit mahdollistavat sen, että työn puitteissa näihin teemoihin voidaan etsiä ja tuottaa konkreettisia ratkaisuehdotuksia. Samalla työn tavoitteena on pitää näkyvillä niitä vaikeita ja yhä ratkaisemattomia kysymyksiä, joita tuulivoimaan poronhoitoalueella liittyy. Seuraavassa kuvataan selvitystyötä varten tehtyjen haastatteluiden ja ryhmäkeskusteluiden pohjalta tunnistettuja kehittämiskohteita.

SEUDULLISESTI MERKITTÄVIEN TUULIVOIMA-ALUEIDEN OSOITTAMINEN MAAKUNTAKAAVASSA

TOISIN KUIN Pohjois-Pohjanmaalla, Lapissa tuulivoiman sijoittumista ei ole kokonaisvaltaisesti ratkaistu maakuntakaavoituksessa. Kokonaisvaltaisen tarkastelun puute lisää hanketason epävarmuutta, kun tuulivoiman sijoittumisen hyväksyttäviä ja kokonaisvaltaiseen tarkasteluun perustuvia reunaehdoja ei ole selkeästi määriteltä. Maakuntakaavaan merkittyjen alueiden avulla kunnilla olisi paremmat edellytykset osoittaa mahdolliset ja mahdottomat alueet tuulivoimalle ja varmistaa poronhoidon huomioiminen. Samalla rajatumpi lähtötilanne helpottaisi poronhoitoon kohdistuvan huomattavan haitan määrittelyä ja tuottaisi paremmat edellytykset neuvotteluille ja yhteisten ratkaisujen löytämiselle.

“Tarvitaan selvitystyö poronhoidolle merkittävistä alueista, joita voitaisiin maakuntakaavatasolla jo ottaa huomioon sekä alkaa linjaamaan alueita, jotta maankäytönhakkeita suunnittelevilla olisi jo ennalta selkeä käsitys, onko hanke täysin mahdoton poronhoidon näkökulmasta. Tästä voi jonakin päivänä seurata raja-arvoja, joilla poronhoito tulisi ottaa huomioon.”

Maakuntatasoinen tarkastelu mahdollistaisi myös alueiden soveltuvuuden arviointia yhteisvaikutusten ja kumulatiivisten maankäytön vaikutusten näkökulmasta. Paliskunnat sijoittuvat usein monen kunnan alueelle, jolloin yhden kunnan tuulivoimaohjelmalla tai -strategialla ei päästä todellisuudessa tutkimaan yhteisvaikutuksia tai paliskunnalle vähiten haitallisille alueille sijoittamista. Olennaista on kuitenkin soveltuvien alueiden osoittamisen lisäksi näiden alueiden tunnistamisen ja sen pohjana käytettävän tietopohjan tuottamisen tapa. On tärkeää, että tietopohjan rakentaminen tehdään hyväksyttävällä tavalla tunnistuen poronhoidolle tärkeät alueet yhteistyössä paliskuntien kanssa.

KUNTIEN ROOLI HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN VAKIINNUTTAMISESSA

KUNNISSA TEHDÄÄN tuulivoimaa koskevat olennaisimmat päätökset myös poronhoitoalueella. Kaavoittajien ja teknisen toimen, sekä kuntapäätäjien ymmärryksen lisääminen tuulivoimahankkeisiin liittyvien vaikutusten ennakoinnista, sekä yhteensovittamisen tarpeesta ja keinoista on tunnistettu työn aikana keskeiseksi tarpeeksi tulevaisuudessa. Esimerkiksi kuntien käytännöt sen osalta, kutsutaanko Paliskuntain yhdistys mukaan viranomaisneuvotteluihin vaihtelevat. Eroavat tulkinnat Paliskuntain yhdistyksen¹¹ roolista ovat nousseet jopa maakunnan liitossa tunnistetuksi ongelmaksi.

Kunnissa myös tehdään jo nyt paljon aktiivista kehitystyötä tuulivoimaa koskevan kokonaisvaltaisemman suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Erityisen lupaavana toimintamallina näyttäytyy Pudasjärven vuonna 2023 valmistunut tuulivoimaohjelma¹², joka auttaa kuntaa arvioimaan tuulivoimahankkeiden soveltuvuutta suhteessa omiin tavoitteisiinsa ja maankäytön kehityskuvaan. Työkaluna kunta hyödyntää kunkin hankkeen osalta kaavoitusaloitteen käsittelyä varten edellytettävää hankeselvitysraporttia, jossa hanketoimijan tulee esittää selvitys suunnitellusta hankkeesta, sen vaikutuksista, sekä käydyistä ennakkoneuvotteluista. Tämän selvityksen pohjalta kunta arvioi hankkeen toteuttamisedellytyksiä ja voi vertailla hankkeita ennen kaavoitusaloitteen käynnistämistä.

Osana tuulivoimaohjelmaa kunta on määritellyt joukon kriteereitä, joita vasten ehdotettavia hankkeita arvioidaan¹³. Näiden kriteereiden osana Pudasjärven kaupunki edellyttää hanketoimijoita noudattamaan *‘Tuulivoimahankkeiden suunnittelu ja operointi poronhoitoalueella’* mukaisia hyviä käytäntöjä tuulivoimahankkeissa sekä huomioimaan poronhoidolle aiheutuvat vaikutukset.

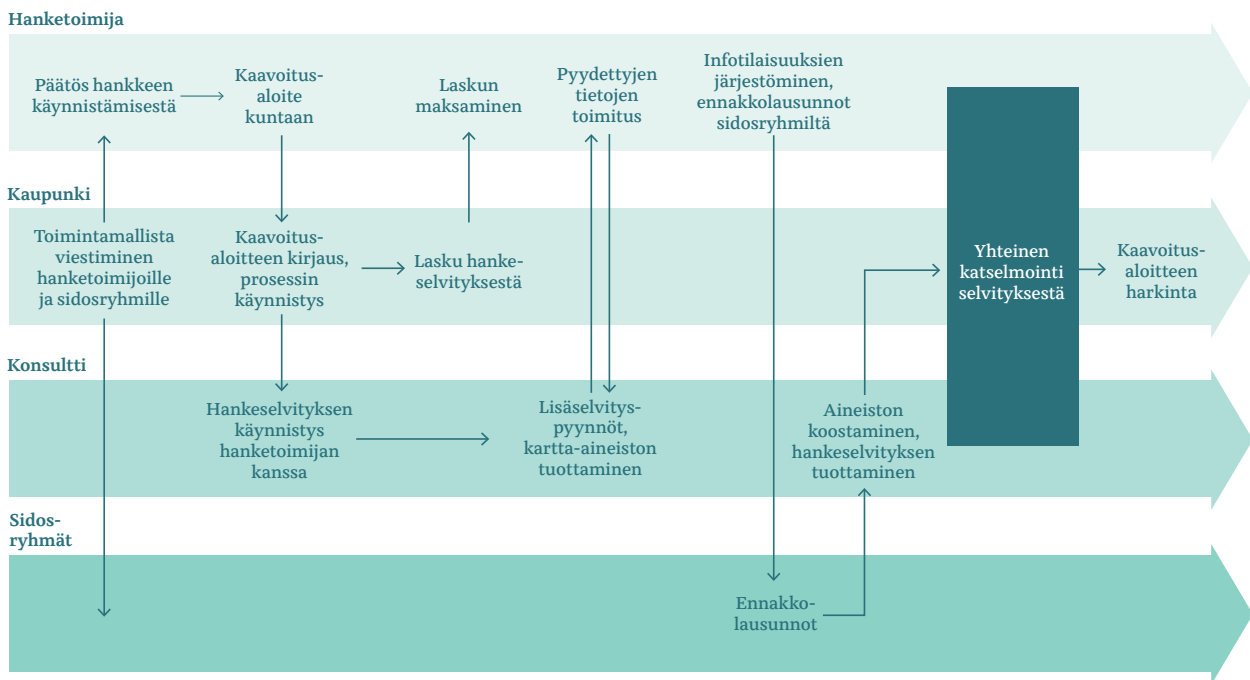
Ohjelmassa todetaan lisäksi, että samaan paliskuntaan kohdistuvat yhteisvaikutukset eivät saa muodostua merkittäviksi ja että yleiskaavan/YVA-menettelyn yhteydessä hanketoimijan tulee tehdä tarkempi selvitys poronhoitoon kohdistuvista vaikutuksista, ellei asiaa ole toisin todettu paliskunnan, viranomaisten ja hanketoimijan välisissä keskusteluissa. Ohjelman mukaisesti hankkeilta edellytetään ennakkoneuvotteluita paliskuntien kanssa. Lisäksi kunta kerää hankkeen paliskunnilta ennakkolausunnot hankkeen sijoittumisesta, sen odotetuista vaikutuksista sekä yhteensovittamisen mahdollisuuksista. Tuulivoimaohjelman taustalla vaikuttaa lisäksi vuonna 2022 laadittu tuulivoimaselvitys, jossa on kartoitettu potentiaaliset tuulivoima-alueet sekä alueet, joille tuulivoima ei lähtökohtaisesti sovellu.

Pudasjärven tuulivoimaohjelma tarjoaa lupaavan esimerkin siitä, millaisilla instrumenteilla kunnat voivat itse ohjata paitsi tuulivoiman sijoittumista myös hanketoimijoiden toimintaa. Malli on saanut kiitosta etenkin hanketoimijoilta, sillä sen avulla kunta on tehnyt läpinäkyväksi sen, miten arvioi hankkeita. Toimintamalli tarjoaa myös selkeät raamit ja pelisäännöt sille miten hanketoimijan pitää toimia, jos haluaa saada hankkeen alueelle. Pudasjärven mallia tulee seurata ja saattaa siitä saadut kokemukset laajasti myös muiden kuntien tietoon.

¹¹ Paliskuntain yhdistys toimii Suomen 54 paliskunnan yhdyssiteenä. Yhdistys on poronhoitoalalla perustettu (erotuksena esimerkiksi rekisteröityihin yhdistyksiin) ja toimii maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alaisuudessa. Sen rooli luonnonvarojen ja maankäytön suunnitteluprosesseissa lähestyy viranomaisen roolia toimia asiantuntijana ja neuvojana. Yhdistyksellä ei ole maankäyttöasioissa oikeudellista mandaattia neuvotella tai sopia, vain asianosaisilla paliskunnilla on. (poronhoitolaki PHL 848/1990, 20§; Paliskuntain yhdistyksen säännöt 1990, 2§.)

¹² Pudasjärven tuulivoimaohjelma 2030: <https://www.pudasjarvi.fi/wp-content/uploads/Pudasjarven-tuulivoimaohjelma-2030.pdf>

¹³ Pudasjärven tuulivoimaohjelman kriteerit tuulivoiman tuotannolle: <https://www.pudasjarvi.fi/wp-content/uploads/Tuulivoimaohjelma-kriteeristo-2.pdf>

Kuva 10: Tuulivoimahankkeen hankeselvityksen prosessikuvaus ja eri osapuolten tehtävät Pudasjärven tuulivoimaohjelmassa.

VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN KÄYTÄNTÖJEN KEHITTÄMINEN

PORONHOITOALUEELLA ON paljon tilanteita, joissa samalla alueella on useampia tuulivoimahankkeita ja niiden lisäksi myös muuta maankäyttöä, joka vaikuttaa poronhoidon edellytyksiin, esimerkiksi laidunalueisiin. Vaikutusten arviointi on keskeinen mekanismi ja instrumentti, jolla tuulivoimahankkeiden aiheuttamia haittoja saadaan esiin sellaisessa muodossa, joka hanketoimijan ja päätöksentekijöiden on välttämätöntä ottaa huomioon. Vaikutusten arviointiin liittyvien menettelyiden osalta on kuitenkin tunnistettu, että ne eivät nykyisellään mahdollista paliskuntien oman alueensa tuntemuksen ja kokemusperäisen tiedon hyödyntämistä.

“Tarvitaan tutkimuksia ja seurantaa tuulivoiman vaikutuksista vasomiseen ja laiduntaamiseen, miten suunnittelussa vaikutukset voisi minimoida. Aiheutuuko haittaa poroille vai poromiehille, onko ongelma äänet, lapojen liike, tiestö vai mikä.”

Usein hintaperusteisesti valitut vaikutusten arvioinnin toimeksiannot eivät sisällä resursseja alueelle jalkautumiseen ja paliskunnan poronhoitokäytäntöihin tutustumiseen ja haastatteluihin, vaan konsultit tukeutuvat lähinnä kartta- ja kyselyaineistoihin. Tarpeeksi onkin tunnistettu päivittää poronhoitoalueen YVA-opas ja tarjota ohjeistusta hanketoimijoille ja konsulteille hyvistä käytännöistä. Yhtenä jo esiin tulleena ehdotuksena on vaikutusten arviointi menettelyiden kehittäminen siten, että jo kilpailutusvaiheessa hanketoimijalta ja arvioinnin toimittavalta konsultilta edellytettäisiin paliskunnan riittävää osallistamista. Lisäksi vaikutusten arvioinnin tueksi tarvitaan lisää tutkimustietoa tuulivoiman vaikutuksista poronhoidolle hyödynnettäväksi vaikutusten arvioinnissa ja päätöksenteon pohjana. Käynnissä onkin jo tarpeeseen osaltaan vastaavia tutkimushankkeita¹⁴.

¹⁴ Luonnonvarakeskuksen (Luke) ja neljäntoista tuulivoimayhtiön TUULIRIISTA-yhteishankkeessa selvitetään tuulivoiman vaikutuksia niin sanottuihin direktiivilajeihin eli suteen, metsäpeuraan ja maakotkaan sekä poronhoitoon ja poronhoidon kustannuksiin. <https://www.luke.fi/fi/projektit/tuuliriista>

PORONHOIDOLLE AIHEUTUVIEN HAITTOJEN KOMPENSAATIO

VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN lisäksi työssä on tunnistettu tarve kehittää tuulivoimasta poronhoidolle aiheutuvien haittojen korvaamisen ja kompensaation menetelmiä. Poronhoidon kannalta ensisijaista on tärkeiden laidunalueiden palauttaminen. Tähän on olemassa erilaisia mahdollisuuksia paliskunnasta riippuen, esimerkiksi turvetuotantoalueiden ennallistaminen porolaitumiksi, metsänkäytön toimenpiteiden muuttaminen tai jäkälämaiden ennallistaminen. Kompensoinnin tueksi tarvittaisiin omat ohjeistukset siitä, millaiset toimet millekin laiduntyyppille sopivat sekä mistä ja miten korvaavia alueita on mahdollista hankkia. Lisäksi rahalliset korvaukset esimerkiksi mahdollisista vahingoista ja poronhoitajille aiheutuneista lisätöistä nähdään tärkeinä.

“Porolaidunten menetyksen kompensaation keinoja tulee selvittää ennakkoluulottomammin ja syvemmin: miten esimerkiksi aiemmin menetettyjä laitumia voidaan palauttaa poronhoidon käyttöön ja toisaalta, miten laitumia voitaisiin turvata (suojella) nykyistä paremmin. – Myös tuotannossa olevien voimaloiden käytön ajoittamisella voidaan mahdollisesti vaikuttaa elinkeinojen rinnakkaiseloon. Jos esimerkiksi porotöiden ajaksi voimalat eivät pyörisi. Tällaisiakin ratkaisuja tulisi miettiä ennakkoluulottomammin.”

“[Tarvitaan] lisää keskustelua ja konkreettisia kompensointitoimia, mutta kaikki kompensaatio pitää olla vastikkeellista eli haitta pitää pyrkiä riittävästi osoittamaan, jotta sille saadaan hintalappu.”

Poronhoidon ja tuulivoima-alan kolmannessa laajassa yhteistapaamisessa 2023 ideoitiin yhdessä kompensaatiopoolia, jossa tuulivoimayhtiöt voisivat hoitaa yhdessä kompensaatioiden toteuttamisen. Paliskuntien alueilla voi olla vireillä samanaikaisesti jopa kymmeniä eri hankkeita useiden eri toimijoiden toimesta. Kompensaatiopooli mahdollistaisi sen, että hankkeista aiheutuvia yhteisvaikutuksia voitaisiin tarkastella ja korvata kokonaisuutena. Idean kehittämisen kannalta olennaisia kysymyksiä ovat, mikä taho voisi ottaa kompensaatiopoolista hallinnointivastuun sekä miten ja mihin prosesseihin toimenpiteet tulisi sitoa (esim. lupaprosessit). Käytännössä kehittämistyötä voisi edistää esimerkiksi pilotoimalla laidunalueiden ennallistamista jollain sopivalla alueella.

PORONHOITOLAIN MUKAISEN NEUVOTTELUN ROOLIT JA LUONNE

KOKO PORONHOITOALUEELLA on valtion mailla voimassa valtion viranomaisen neuvottelovelvollisuus suunniteltaessa toimintaa, joka olennaisesti vaikuttaa poronhoidon harjoittamiseen (PHL 53 §). Ongelmia on kuitenkin tuottanut epäselvyys siitä, milloin Metsähallituksen voidaan odottaa osallistuvan neuvotteluihin, jos hanketoimijana on jokin muu taho. Maanomistajana Metsähallituksella on tilanteessa tärkeä rooli, toisaalta osallistumisen muiden hanketoimijoiden suunnitelmia koskeviin neuvotteluihin on koettu vievän liikaa resursseja.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoihin on lisäksi kirjattu määräyksiä, jotka muun muassa edellyttävät poronhoidon turvaamista maankäytön suunnittelussa ja laajentavat viranomaisten neuvottelovelvollisuutta myös muille kuin valtion viranomaisille kun tehdään maakuntakaavaa tarkempaa suunnittelua valtion maita koskien. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kaavoituksesta vastaavaa kunnan viranomaista. Lisäksi yhdessä laadituissa hyvissä käytännöissä suositellaan, että poronhoitolain mukaisia neuvotteluita käytäisiin myös yksityismailla.

Neuvottelulle ei kuitenkaan ole olemassa jaettuja laadullisia kriteereitä tai toimintamallia. Käytännössä nämä neuvottelut ovat paliskuntien kokemusten mukaan olleet muodoltaan lähinnä tiedotustilaisuuksia, joiden avulla velvoite on saatu toteutettua. Tulevaisuudessa olisikin tärkeää pyrkiä selkeyttämään neuvotteluihin liittyviä vastuisia myös maanomistajien osalta sekä kehittää osaamista ja jaettuja laadullisia kriteereitä, joiden perusteella neuvotteluiden luonnetta ja sitä kautta tarkoituksenmukaisuutta olisi mahdollista arvioida.

8

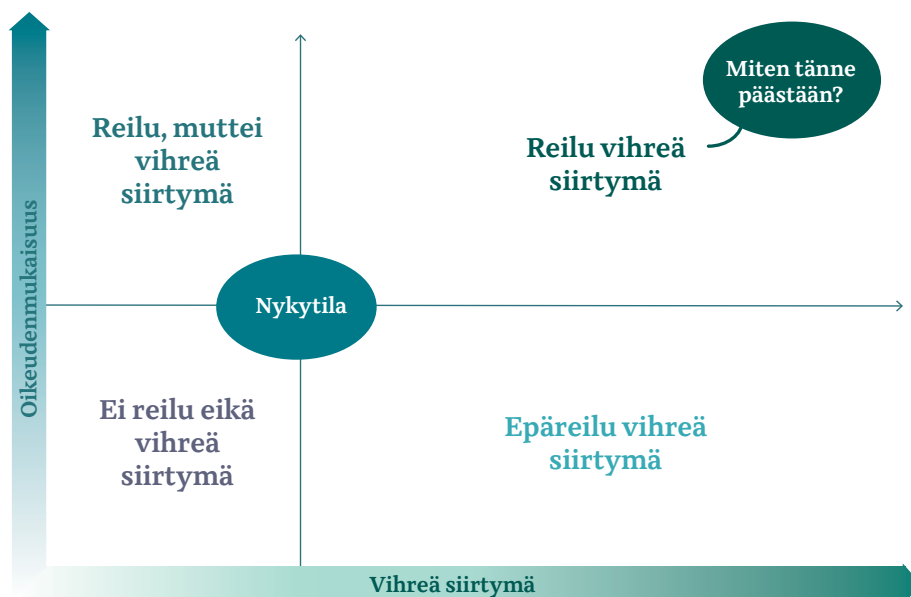
Johtopäätökset: Uudet yhteensovittamisen käytännöt oikeudenmukaisen energiasiirtymän edellytyksenä

LUONNONVAROIHIN KOHDISTUVAT paitsi geopolitiikan ja talouden, myös ilmasto- ja luontopolitiikan paineet, sekä paikallisten käyttäjien tarpeet, toiveet ja oikeudet. Nykyiset luonnonvarojen hallinnan muutospainheet sekä luonnonvarojen käyttöön liittyvät keskustelut ja kiistat nostavat näkyviin sekä luutuneita että luovia luonnonvarojen hyödyntämisen tapoja ja ajatusmalleja.

Emma Luoman, Sanna Hastin ja Jonna Kangasojan Alue- ja ympäristö -lehden Oikeudenmukainen kestävyysmurros luonnonvarojen hallinnassa -teemanumeroon 2/2023 laatima katsaus *Luonnonvarahallinnan uudet tuulet: Tuulivoiman ja poronhoidon välinen yhteistoiminta rakentaa oikeudenmukaisempaa energiasiirtymää* (ilmestyy loppuvuodesta 2023) kuvaa yhteistoiminnallista hallintaa neuvottelevana yhteensovittamisena, jonka lähtökohtana ovat ne eleyt todellisuudet, jotka maankäytön muutoksissa ja luonnonvarakiistoissa kohtaavat, törmäävät ja etsivät tapaa tulla toimeen keskenään.

Tyypillisesti luonnonvarahallinnassa yhteensovittamisen idea lähtee liikkeelle ajatuksesta, että luonnonvarat olisivat ikään kuin irrallaan niitä hyödyntävistä toimijoista ja heidän tavoitteistaan, teknologioista ja käytännöistä; että samoja alueita olisi mahdollista käyttää monin päällekkäisin ja limittäisin tavoin hyvin informoidun, eri näkökulmat huomioivan suunnittelun seurauksena (Hast 2021, 15). Tämä idea yhteensovittamisesta pyrkii mahdollistamaan useita päällekkäisiä tavoitteita ja luonnonkäyttömuotoja jättäen kuitenkin samalla hämärään ne vaikutukset ja muutokset, mitä paikallisille ympäristöille ja elinkeinoille aina aiheutuu.

Hast (2021) on esittänyt, että luonnonvarat eivät esiinny luonnossa annettuina, vaan kiinnittyvät erottamattomalla tavalla niitä hyödyntäviin ja rakentaviin inhimillisiin käytäntöihin. Siten erilaisten luonnonvarojen yhtäaikainen käyttö samoilla alueilla (yhteensovittaminen) vaatii syvempää luonnonvaraistumisen käytäntöjen tunnistamista, näiden käytäntöjen muutoksen ja mahdollisuuksien reflektiota.

Kuva 11: Oikeudenmukaisen vihreän siirtymän ulottuvuudet. Lasse Peltosen esitelmästä tilaisuudessa *Missä vihreän siirtymän konfliktit ratkaistaan?* Tallenne <https://youtu.be/j2zWxdxWwYI>

Tässä selvityksessä kuvattu tuulivoima-alan ja poronhoidon välille rakennettu pysyväisluonteiseksi tarkoitettu 'yhteistoiminnallinen alusta' on esimerkki lähestymistavan mahdollisuuksista vastata vihreän energiisiirtymän mukanaan tuomiin yhteensovittamisen haasteisiin luonnonvarahallinnassa. Uusia konfliktin hallinnan keinoja tarvitaan etenkin poronhoitoalueen kaltaisilla alueilla, joilla tuulivoiman rakentamiseen liittyy merkittäviä huolenaiheita ja paliskunnilla on erityisiä oikeuksia alueiden käyttöön nähden.

Tuulivoimahankkeen kaavoitukseen ja YVA-menettelyyn kuuluu useita lakisääteisiä osallistamismenettelyjä, kuten kuulemisia ja yleisötilaisuuksia. Paikallista hyväksyttävyyttä tavoiteltaessa vuorovaikutuksen vähimmäisedellytykset eivät kuitenkaan välttämättä riitä. Edellä kuvattun Akordin, Suomen Tuulivoimayhdistyksen ja Paliskuntain yhdistyksen kannatteleman työn myötä syntyneen yhteistoiminnallisen alustan puitteissa tuulivoimatoimijoiden ja paliskuntien on ollut mahdollista tutustua toistensa todellisuuksiin ja oppia ymmärtämään tuulivoiman ja poronhoidon yhteensovittamisen kannalta olennaisia reunaehdoja ja tarpeita. Työ on perustunut hyvin etukäteen valmistelluille ja huolellisesti toteutetuille toimijoiden kohtaamisille ja luottamuksen rakentamiselle. Tarkastelemalla molempien maankäyttömuotojen käytäntöjä ja kehittämällä haitallisten vaikutusten arvioinnin ja kompensaation keinoja on mahdollista löytää eri näkökulmat paremmin huomioon ottavia ratkaisuja.

Avain tulokselliseen yhteistyöhön on ollut vaikeiden kysymysten äärelle pysähtymisessä ja kiireettömyydessä: paikallinen hyväksyttävyyys rakentuu arjen tilanteissa säännöllisestä yhteydenpidosta ja sovitusta toimintatavoista. Tärkeää on ollut myös poronhoidolle kriittisten ja ylipäänsä erilaisten toiminnallisten alueiden tunnistaminen ja luovempien yhteensovittamisen käytäntöjen, kuten laidunten palauttamisen ja ennallistamisen, tarkastelu. Poronhoidon ja tuulivoima-alan keskinäisten suhteiden ja käytäntöjen kehittäminen tarjoaakin lupaavan esimerkin uudenlaisesta toimintamallista, jonka avulla voidaan lisätä toimijoiden kykyä tunnistaa luonnonvarahallinnan muutostarpeita ja tarttua niihin yhteiseen ongelmanratkaisuun perustuvilla neuvottelevilla menettelyillä.

Selvityksen haastatteluissa yhteistoiminnan ja luottamuksen rakentamisen kannalta merkittävimmiksi koettiin uudet kontaktit toimijoiden välillä, huolellisesti valmistellut ja toteutetut vuorovaikutustilanteet sekä yhteisen tietopohjan ja yhteisymmärryksen lisääminen. Näistä syntyy alojen jaettu toimijuus haastavien kysymysten tunnistamisessa ja ratkaisemisessa.

Siinä missä poronhoidon ja tuulivoiman yhteensovittamiseen liittyy erityiskysymyksiä, voidaan vastaavia yhteistoiminnallisia käytäntöjä hyödyntää myös monessa muussa kontekstissa, minkä vuoksi työn tuloksia voidaan hyödyntää myös laajemmin oikeudenmukaisen vihreän siirtymän varmistamisessa.

Kirjallisuutta

- Anttonen, M., Kangasoja, J., Luoma, E. & Paalatie, H.** (2023) Tuulivoimahankkeiden suunnittelu ja operointi poronhoitoalueella – tuulivoima-alan ja poronhoidon näkemys hyvistä käytännöistä. Akordi Oy julkaisuja. https://akordi.fi/wp-content/uploads/Paliskunnat-ja-tuulivoimatoimijat_toimintamalli_12012023_FINAL.pdf
- Ansell, C., & Gash, A.** (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of public administration research and theory*, 18(4), 543–571.
- Barrett, J.T., Barrett, J.** (2004). *A History of Alternative Dispute Resolution: The Story of a Political, Social, and Cultural Movement*. Jossey-Bass.
- Batory, A., Svensson, S.** (2019). The fuzzy concept of collaborative governance: A systematic review of the state of the art. *Central European Journal of Public Policy*, 13(2) 28–39. <https://doi.org/10.2478/cejpp-2019-0008>
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S.** (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of public administration research and theory*, 22(1), 1–29.
- Fisher, R., & Ury, W.** (1981). 1991. Getting to yes: Negotiating agreement without giving in.
- Greenwood, S., Singer, L., & Willis, W.** (2021). *Collaborative governance: Principles, processes, and practical tools*. Routledge.
- Hast, S.** (2021) Yhteensovittamattomat luonnonvarat? Tutkimus Lapin luonnonvaraistumisesta. *Acta electronica Universitatis Lapponiensis* 323. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/64872>
- Huttunen, R., Kuuva, P., Kinnunen, M., Lemström, B., & Hirvonen, P.** (2022) Hiilineutraali Suomi 2035–kansallinen ilmasto- ja energiastrategia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164321/TEM_2022_53.pdf?sequence=1
- Joensuu, K., Väyrynen, L., Tolppanen, J., Karhu, L., Salmi, T., Hartikka, S., Leino, L., Viljanen, J., Smids, S., Hujanen, A. and Sipilä, M.** (2021) Tuulivoimarakentamisen edistäminen: Keinoja sujuvaan hankekehitykseen ja eri tavoitteiden yhteensovitukseen.
- Joona, J.** (1993) Poronhoito-oikeus maankäyttöoikeutena, Helsinki: Juridica Lapponica.
- Kangasoja, J.** (2017) Retooling Planning-Towards Trading Zone Capabilities. <https://aaltoodoc.aalto.fi/handle/123456789/28900>
- Kangasoja, J., Peltonen, L., & Puustinen, S.** (2008) Maankäytön ristiriitojen käsittely – uudet työtavat ja menetelmät. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Julkaisematon loppuraportti, 26, 2008.
- Kangasoja & al** (2018) Suomi 100 – Suomalaisen demokratian tulevaisuuskeskustelut -hanke: opetuksia ja suosituksia https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ad2cc44d-017b-4d2c-8458-3cecd1653b93/06f787a9-bdfa-4855-924c-c06b9ac07a50/RAPORTTI_20180112234504.pdf
- Kotilainen, J. M., Peltonen, L., Sairinen, R.** (2021) Yhteistoiminnallinen ympäristöhallinta erityispiirteineen ja sovelluksineen. Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XIV.
- Lapin liitto** (2022) Lapin liiton tuulivoimaselvitys. https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2022/12/Lapin-tuulivoimaselvitys-2022_raportti_05122022-1.pdf
- Lapin liitto** (2023) Lapin aurinko- ja tuulivoimaselvitys 2023–2024 yhteensovittaa kestävän energiatuotannon ja vihreän siirtymän näkökulmia Lapissa. Luettavissa: <https://www.lapinliitto.fi/lapin-aurinko-ja-tuulivoimaselvitys-2023-2024-yhteensovittaa-uusiutuvasti-kestavan-energiatuotannon-ja-vihrean-siirtymän-nakokulmia-lapissa/>
- Luoma, E., Hast, S. ja Kangasoja, J.** (2023, painossa): Luonnonvarahallinnan uudet tuulet: Tuulivoiman ja poronhoidon välinen yhteistoiminta rakentaa oikeudenmukaisempaa energiasiirtymää. Alue ja Ympäristö 2/2023.
- Luoma, E., Kangasoja, J. Kettunen, A.** (2022) Metsäkiistoja ennakoitiin ja ratkottiin yhteistyössä – isot kysymykset edelleen auki. Suomen Luonnonsuojeluliiton, Greenpeacen ja Metsähallituksen Metsätalous Oy:n välinen neuvottelu- ja sovitteluprosessi 2018–2021. Akordi Oy julkaisuja. https://akordi.fi/wp-content/uploads/Raportti_Metsäkiistoja-ennakoitiin-ja-ratkottiin-yhteistyossa_web.pdf
- Luoma, E.** (2018) Intressien yhteensovittaminen monenvälisenä neuvotteluprosessina: tarkastelussa Jyväskylän strateginen metsäohjelma. Pro Gradu -tutkielma. Johtamiskorkeakoulu, Tampereen Yliopisto <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/103428>
- Metsähallitus** (2022) Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelma 2022–2027. <https://julkaisut.metsa.fi/fi/julkaisut/show/2649>
- Paliskuntain yhdistys** (2023a) Poro ja poronhoito, <https://paliskunnat.fi/poro/poronhoito/>
- Paliskuntain yhdistys** (2023b), Onko vihreässä siirtymässä tilaa oikeudenmukaisuudelle? <https://paliskuntaryhdistys.blogspot.com/2023/03/onko-vihreassa-siirtymassa-tilaa.html>
- Peltola, T., Saarela, S. R., Kotilainen, J. M., Litmanen, T., Lukkarinen, J., Pölönen, I., ... & Vikström, S.** (2023). Researcher roles in collaborative governance interventions. *Science and Public Policy*.
- Peltonen, L. & Kangasoja, J.** (2022) Ympäristösovittelu. Teoksessa Ervasti, K. & Attias, M. (toim.), *Sovittelu ja sen sovellukset*. Edita.
- Peltonen, L., Kotilainen, J., Faehnle, M. & työryhmä** (2022). Yhteistoiminnalliset prosessit auttavat haasteellisessa ympäristöpäätöksenteossa – ohuesta osallistumisesta yhteiseen ongelmanratkaisuun. CORE-hankkeen politiikkasuositukset, Suomen ympäristökeskus.
- Peltonen, L., Faehnle, M., Saarikoski, H., Hannonen, P., Kotilainen, J., Litmanen, T., Luoma, E., Peltola, T.** (2021) Ohuesta osallistumisesta yhteiseen ongelmanratkaisuun. Tiekartta kohti yhteistoiminnallisempaa Suomea. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/338545/Core_tiekartta_kohti_yhteistoiminnallisempaa_Suomea.pdf?sequence=1
- Peltonen L., Kangasoja J., Luoma E., Turunen J-P, Lahdenperä S.** (2020) Saamelaisten kotiseutualueen valtion metsien käytön ristiriidat ja ratkaisumahdollisuudet. Konfliktikartoitus. Metsähallitus. <https://julkaisut.metsa.fi/fi/julkaisut/show/2496>
- Peltonen, L., Verkasalo, A., Mynttinen, E., & Kangasoja, J.** (2012) Sovittelu osana paikallisten ympäristökiistojen hallintaa – Maankäyttö ja ympäristökiistojen sovittelun kokeiluhankkeen (SOMARI) kokemuksia, tuloksia ja arviointia.
- Peltonen, L. & Kangasoja, J.** (2009) Konfliktien kartoitus suunnittelun apuvälineenä [Conflict assessment and conflict mapping as planning tools]. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 47(4), 88–97.
- Peltonen, L., Hirvonen, J., Manninen, R., Linjama, H., & Savikko, R.** (2006) Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet: Suomalaisen nykytilan kartoitus.
- Peltonen, L. & Villanen, S.** (2004) Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet. Osa 1. Katsaus käsitteisiin ja kirjallisuuteen. Suomen ympäristö 723. Ympäristöministeriö.

Pohjoinen Ohjelma 2023, <https://www.rovaniemi.fi/news/Pohjoisen-avaintoimijat-esittavat-Pohjoinen-ohjelma-seuraavaan-hallitus%2%ADoh%C2%ADjelmaan/34981/41706e71-ccc6-4efe-853c-d28cf3db990b>

Saarikoski, H., Luoma, E., Bor, S., & Palsa, P. (2023). What went right? A collaborative process to prepare a city forest management strategy. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 1–14.

Skarin, A., Sandström, P., & Alam, M. (2018) Out of sight of wind turbines—Reindeer response to wind farms in operation. *Ecology and Evolution*, 8(19), 9906–9919.

LAIT:

Laki saamelaiskäräjistä (1995/974) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950974#L1P4>

Maankäyttö- ja rakennuslaki (1999/132) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>

Poronhoitolaki (1990/848) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900848>

Suomen perustuslaki (1999/731) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva Kansainvälinen Yleissopimus (1976/8) https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760008/19760008_2#idm46494957278336

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖKSET:

KHO:2022:12 Maaningan tuulivoimaosayleiskaavaa koskeva päätös <https://kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1642058489734.html>

KHO:2022:38 Soklin ympäristö- ja vesitalouslupaa koskeva päätös <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1647851309062.html>

Liite

Ensimmäisen laajan yhteisen keskustelutilaisuuden 'Poronhoito ja tuulivoima Pohjois-Suomessa' 14.9.2021 tausta, kysymyksenasettelu, tapaamisen agenda ja jatkon ohjelmointi <https://akordi.fi/wp-content/uploads/2.11.2021-porot-ja-tuulivoima.pptx.pdf>

Poronhoito ja tuulivoima Pohjois-Suomessa

Keskustelutilaisuus 14.9.2021 Rovaniemi

Tunnistettu tarve yhteiselle rajapinnalle

- Poronhoito ja tuulivoima sijoittuvat samoille alueille Pohjois-Suomessa
- Toivottavan tulevaisuuden ja tavoitteiden osalta ollaan kaukana yhteisistä näkemyksistä
- Sekä porotalous- että tuulivoima-alalla on tunnistettu, että puuttuvan keskusteluyhteyden avaaminen ja vastavuoroinen tutustuminen voisivat parantaa mahdollisuuksia tulla ymmärretyksi puolin ja toisin
- Toimiva keskusteluyhteys säästäisi aikaa ja osapuolten voimavaroja

Poronhoito

- Poronhoito-oikeus on ikimuistoinen nautinta-oikeus, joka tarkoittaa laidunnusoikeutta maan omistuksesta riippumatta. Oikeus on voimassa koko poronhoitoalueella. Tämä tarkoittaa, että paliskunnat ovat enemmän kuin 'sidosryhmä', he ovat oikeuden haltijoita.
- Poronhoito perustuu vapaaseen laidunnusoikeuteen ja yhtenäisiin laidunalueisiin, joilla on poroille laidunnusrauha.
- Laidunalueiden väheneminen ja pirstaloituminen sekä ihmistoiminnan aiheuttama häiriö ovat uhkia poronhoidolle

Tuulivoima

- Tuulivoimalla on suuri rooli Suomen tulevaisuuden sähköjärjestelmässä
- Sähköjärjestelmän ja tuulisuuden kannalta olisi tärkeää voida rakentaa tuulivoimaa eri puolille maata
- Tuulivoiman sijaintipaikka on monen asian kompromissi: huomioitavia tekijöitä ovat riittävä tuulisuus, pääsy sähköverkkoon sopivalla etäisyydellä, riittävän etäällä asutuksesta ja arvokkaista luontokohteista, yhteiselon mahdollisuus muiden elinkeinojen kanssa, kunnan, puolustusvoimien ja ilmailuviranomaisten kanta...

Poronhoito & tuulivoima

- Poronhoito ja tuulivoima sijoittuvat poronhoitoalueella aina samalle alueelle, sillä molemmat sijoittuvat lähtökohtaisesti asutuskeskusten ulkopuolelle
- Alueellisesti on tarkasteltava tuulivoimahankkeiden laajuutta ja yhteisvaikutuksia suhteessa poronhoidon käytänteisiin, lautumien kokonaisuuteen, lisääntymisalueisiin yms. Myös kumulatiiviset vaikutukset laajemmin on huomioitava (esim. sähköverkko).
- Hanketasolla on olennaista mm. tuntee toimijat puolin ja toisin
 - Ymmärrys esim. paikallisesta poronhoidon tilanteesta ja tavasta, poronhoidon vuosisyklistä, eri alueiden (esim. lautumien) merkityksestä, käytöstä ja määristä, poron herkkyydestä häiriöille vuoden eri aikoina, porojen reiteistä, poronhoidon rakenteista ja reiteistä jne.

Poronhoito & tuulivoima II

- Tällä hetkellä ei ole kerättyä yhteen tähän asti hyväksi todettuja käytänteitä tai toivottuja parhaita käytänteitä esim. yhteydenpidon, viestinnän, haittojen estämisen, lieventämisen, kompensatioiden ja korvausten suhteen
 - Lähtökohtaisesti laidunalueiden mahdollisimman suuri yhtenäisyys, laajuus ja rauhallisuus ovat poronhoidon kannalta keskeisiä
- Porojen ja tuulivoiman yhteiselosta Suomessa on rajoitetusti tutkimustietoa, esim. GPS-pantaseurantojen pohjalta

Yhteisen rajapinnan rakentaminen I

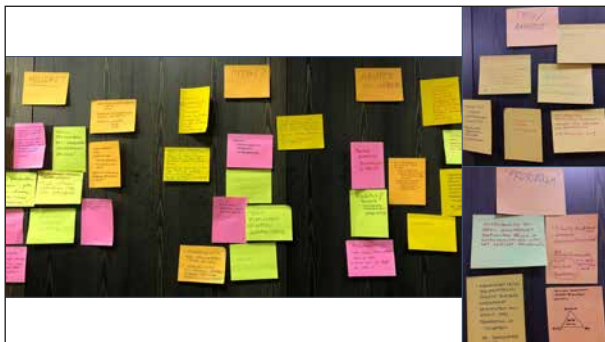
- Yhdistykset suhtautuvat myönteisesti keskusteluyhteyden avaamiseen tuulivoima-alan ja poronhoidon välille
- Ehdotus: aloitetaan keskusteluyhteyden avaaminen ja tutustuminen kesän 2021 aikana maastossa:
 - Tuulivoimatoimijat paliskuntien vieraina
 - Kutsuja + kutsuttava - tapaisivat sovittuna ajankohtana sovittussa paikassa ja viettäisivät esim. 3 - 5 tuntia yhdessä koronaturvallisesti tutustumassa poronhoitoon
 - Myös retki/retkiä tuulipuistoon voidaan järjestää

Yhteisen rajapinnan rakentaminen II

- Paliskuntien ja tuulivoima-alan henkilöt tapaavat yhteisessä keskustelutilaisuudessa 14.9. Rovaniemellä
 - Saamelaisen kotiseutualue ei ole tuulivoima-alan näkökulmasta aktiivisessa tarkastelussa, mutta kaikkien paliskuntien edustajat ovat tervetulleita tilaisuuteen
- Keskustelun tavoitteita:
 - kuulla ja tulla kuulluksi puolin ja toisin
 - selvittää epäselviä asioita
 - käsitellä osapuolille tärkeitä asioita
 - tunnistaa mahdollinen kiinnostus tai tarve keskustelun jatkamiselle ja sille mitkä olisivat jatkokeskustelun tavoitteet ja toteutustapa
- On mahdollista järjestää useampia tilaisuuksia jos niille nähdään tarve

14.9. 2021 tapaamisen ohjelma

- 10.00 Avaus viritäytyminen päivään Jonna (10min) - yhdistykset yhteensä (10min)
- Klo 10.20 Pienryhmäkeskustelut: Millaisia tarpeita ja toiveita meillä on keskusteluyhteyden ja keskinäisen yhteydenpidon suhteen? (4 ryhmää)
- Klo 11.30 Tarpeiden ja toiveiden yhteinen koostaminen - kaikki yhteen ja lapuille kirjattujen asioiden esittely ja ryhmittely
- Klo 12-13 Lounas
- Klo 13.00 Jatketaan pienryhmissä aamupäivällä esiin nousseiden teemojen parissa; 1. Miten ymmärryksen lisäämistä voisi tehdä? Mistä sisällöistä sitä voisi rakentaa? Mistä sisällöistä tarvitaan lisää ymmärrystä puolin ja toisin? 2. Yhteisen toimintatavan hahmottelu -> milloin (yhteydenotto) ja miten (neuvottelu)? Aloitetaan keskustelu, kummasta kysymyksestä tahdotaan aloittaa?
- Klo 14.00-14.30 Tauko
- Klo 14.30 Millaista tiedonvaihtoa tarvitaan lyhyellä tähtämellä ja pidemmällä tähtämellä? Keskustelu mahdollisista jatkotoimista ja niiden organisoimista (vastuut)
- Klo 16.00 jälkeen Loppukierros - mitä kukin vie mukanaan päivästä - mitä toivon jatkosta
- Klo 17.00 Päivä päättyy

Mitä tapaamisen jälkeen?

- Osapuolet voivat halutessaan järjestää jatkoa ensimmäiselle keskustelulle.
- Jatkokeskustelun tavoite määritellään yhdessä, mutta se voisi olla esimerkiksi:
 - Huolien hälventäminen, ymmärryksen lisääminen, oppiminen
 - Hyvien käytänteiden kerääminen
 - Suositellun toimintamallin, neuvottelumallin tai standardin luominen
 - Neuvottelukunnan luominen

Muut osapuolet

- Yhdistykset suhtautuvat myönteisesti siihen, että myös poronhoitoalueen maakuntaliitot (Kainuun liitto, Lapin liitto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto) ja ELY-keskukset olisivat jatkossa mukana rajapintaa rakentamassa joko kutsujatahoina, läsnä mahdollisissa tilaisuuksissa tai muutoin sovituksi
- Tässä kohtaa muut toimialat, kuten matkailu, rajataan tämän keskustelun ulkopuolelle, ainakin ensimmäisten askelten osalta

Akordin rooli

- Ulkopuolinen avustaja toimii välittäjänä osapuolten välillä ja voi tukea keskusteluyhteyden rakentamista.
- Akordin roolina varmistaa tapaamisessa että:
 - erilaiset näkökannat tulevat tasapuolisesti kuulluiksi
 - keskustelu ei lukkiudu omien lähtökohtien esittelyyn
 - tavoite ei unohdu keskustelun virrassa
 - kirjaamassa esille tulleita näkemyksiä ja ehdotuksia taiteen

Paliskuntain yhdistys

- Paliskuntain yhdistys (Py) on porotalouden ohjaus-, neuvonta- ja asiantuntijaorganisaatio, joka on perustettu poronhoitolailla 1948
 - Jäseninä ovat kaikki Suomen 54 paliskuntaa
 - Yhdistys mm.
 - neuvoo paliskuntia, poronmestajia, sidosryhmiä ja kansalaisia poroihin liittyvissä kysymyksissä,
 - julkaisee Poromies-lehteä, järjestää neuvottelu-, tiedotus- ja koulutustilaisuuksia,
 - tekee poronhoidon ja porotalouden kehittämiseksi aloitteita lainsäädännön ja hallinnon alalla,
 - vaikuttaa porotalouteen liittyviin muihin elinkeinoin ja sidosryhmiin poronhoidon toimintaedellytysten säilyttämiseksi
 - tukee poronhoidon tutkimustoimintaa ja ylläpitää Kutuharjun koeporotarhaa
 - ylläpitää valtakunnan rajan esteetoja ja toimii viranomaisena poromerkkiasioissa
- www.paliskunnat.fi

Suomen Tuulivoimayhdistys (STY, FWPA)

- Tuulivoima-alan edunvalvontajärjestö, perustettu 1968
 - Noin 150 yritysjäsentä, noin 20 henkilöjäsentä, noin 170 kannatusjäsentä
 - Laaja kirjo tuulivoima-alan yrityksiä
 - Ei edusta yksittäisiä hankkeita
 - 4 kokoikaista työntekijää
 - Pääpaikka Jyväskylässä
 - Jakaa tietoa tuulivoimasta, osallistuu aktiivisesti tuulivoimasta käytävään poliittiseen ja julkiseen keskusteluun, julkaisee Tuulivoima-lehteä yms.
- www.tuulivoimayhdistys.fi, www.fwpa.fi

Akordi Oy

Akordi on ympäristökiistojen neuvottelevaa ratkaisua edistämään perustettu riippumaton yhteiskunnallinen yritys. Akordi avustaa neutraalina osapuolena maankäyttö- ja luonnonvarakiistojen osapuolia rakentamaan keskusteluyhteyden ja etenemispolun sellaisten yhteisesti hyväksyttävien ratkaisujen löytämiseksi, joiden toimeenpanoon kaikki osapuolet voivat sitoutua.

www.akordi.fi

AKORDI OY

<https://akordi.fi>

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristöministeriön tilaama selvitys